

**Масжид ва хонадонларда
ўқиладиган
кундалик дарслар**

(бир йилга мўлжалланган)

[Ўзбекча]

الدروس اليومية من السنن والأحكام الشرعية
[باللغة الأوزبكية]

تأليف: د. راشد بن حسين العبد الكريم

Муаллиф: Рошид ибн Хусайн Абдулкарим

Таржима : Ислом Нури

ترجمة: موقع نور الإسلام

Таҳрир: Шамсуддин Дарғомий

مراجعة: شمس الدين درغامي

Риёз шаҳри, Рабва диний тарғибот идораси

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بمدينة الرياض

1429 – 2008

islamhouse.com

I

(1-50 дaрслар)

«Ислaм Нури»

Бисмиллаҳир роҳманир роҳийм

Барча мақтовлар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиғфорлар айтиб, ундан нафсимизнинг шумлиги ва амалларимизнинг ёмонлигидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ ҳидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани тўғри йўлга солувчи зот йўқдир. Мен «Ягона, шериксиз Аллоҳдан бошқа илоҳ йўқ ва Муҳаммад Унинг бандаси ва расулидир» деб гувоҳлик бераман.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ ؕ وَلَا تَموتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٢٧﴾

«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост қўрқиш билан қўрқинглар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинглар!» (Оли Имрон: 102).

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا

كَثِيرًا وَنِسَاءً ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ ؕ وَالْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١٣١﴾

«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан (Одамдан) яратган ва ундан жуфтини вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак ва аёлларни тарқатган Роббингиздан қўрқингиз! Яна ораларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган Аллоҳдан қўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан ажралиб кетишдан қўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда кузатувчи бўлган зотдир» (Нисо: 1).

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ

وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾

«Эй мўминлар, Аллоҳдан қўрқинглар, тўғри сўзни сўзланглар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни мағфират қилар. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди» (Аҳзоб: 70, 71).

Сўнг...

Дарҳақиқат, сўзларнинг рости – Аллоҳнинг Каломи, йўлларнинг яхшиси – Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг йўли, ишларнинг ёмони – (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат – залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтувчидир.

1 – дарс

Ихлос ва ният

Аллоҳ таоло Ҳуд сурасининг 15 ва 16-оятларида шундай дейди:

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ ۖ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبِطِلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

"Ким (фақат) шу ҳаёти дунёни ва унинг зебу зийнатларини истайдиган бўлса, уларга қилган амалларини(нг ажр-мукофотини) шу дунёда комил қилиб берурмиз ва улар бу дунёда зиён кўрмайдилар. Ундай кимсалар учун охирагта дўзах ўтидан ўзга ҳеч қандай насиба йўқдир. Уларнинг бу дунёда қилган барча яхшиликлари беҳуда кетур ва қилиб ўтган амаллари бефойдадир."

Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анху ривоят қилган, муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: "Албатта амаллар ниятга қараб бўлади ва ҳар бир киши нимани ният қилса шуни олади. Ким Аллоҳ ва Расули учун ҳижрат қилса унинг ҳижрати Аллоҳ ва Расули учундир. Кимнинг ҳижрати дунё учун бўлса, дунёдан улушини олади ёки аёл киши учун бўлса, унга уйланади. Ким қандай ният билан ҳижрат қилса, унинг ҳижрати ниятига яраша бўлади.", деганларини эшитдим дейди.

Имом Муслим ва Термизий Абу Ҳурайра розияллоҳу анхундан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: "Қиёмат куни одамлар ичида энг аввал ҳукм қилинадиган кишиларнинг биринчиси шаҳид бўлган киши бўлади. Уни олиб келинади ва Аллоҳ унга ўз неъматларини эслатади, у уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ: "Уларнинг шукронасига нима амал қилдинг?"-деб сўрайди. У банда : "То шаҳид бўлгунимга қадар Сен учун жанг қилдим,"- деб жавоб беради. Шунда Аллоҳ: "Ёлгон айтаяпсан, зеро сен одамлар сени жасур-кўркмас дейишлари учун урушдинг ва дарҳақиқат, шундай дейилди," - дейди. Сўнг буйруқ берилади, уни юзтубан ерга судраб олиб кетилади ва дўзахга ташланади.

Кейин илм ўрганган ва уни ўргатган, ҳамда Қуръон ўқиган кишини олиб келинади. Аллоҳ унга ҳам ўз неъматларини эслатади. У банда уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ:

— Буларнинг шукронасига нима амал қилдинг? - деб сўрайди. Банда:

— Илм ўргандим, уни бошқаларга ўргатдим ва Сен учун Қуръон ўқидим, деб жавоб беради.

— Ёлгон гапирдинг, сен илмни "олим" дейилиши учун ўргандинг, Қуръонни эса "қори" дейилиши учун ўқидинг, дарҳақиқат, шундай дейилди,- дейди Аллоҳ. Сўнгра буйруқ берилади, уни юзтубан ерга судраб, олиб кетилади ва дўзахга ташланади.

Кейин Аллоҳ унга ризқни кенг қилиб берган, бойликнинг ҳамма туридан инъом қилган кишини олиб келинади. Аллоҳ унга Ўз неъматларини танитади. У уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ:

— Буларни шукронасига сен нима амал қилдинг? – деб сўрайди.

— Сен хуш кўрган бирон йўлни қолдирмай, ҳаммасида Сен учун сарф қилдим, -дейди.

— Ёлгон сўзладинг, зеро, сен бу ишларни "сахий" дейилиши учун қилдинг, дарҳақиқат шундай дейилди,- дейди Аллоҳ.

Сўнгра буйруқ берилади, уни юзтубан ерга судраб, олиб кетилади ва дўзахга ташланади".

Шарҳ:

Дарҳақиқат, ният амалнинг асосидирки, ҳар бир яхши амал унинг устига барпо бўлади. Одам алайҳис саломдан тортиб, то қиёматгача келадиган барча одамзод сўз ва амалда ихлос қилишга буюрилган. Ким ихлосни маҳкам ушласа – нажот топади. Ким уни зое қилса ҳалокатга юз тутаяди. Зеро

амалнинг қабул бўлиши ёки бўлмаслиги, унга мукофот ёки жазо берилиши ўша амалда ихлоснинг мавжуд ёки мавжуд эмаслиги эътибори билан бўлади.

Демак, бир амалнинг бошқа амалдан афзаллиги унинг катта ёки кичиклигига қараб эмас, балки шу амал соҳибининг қалбида сақладиган иймон ихлоснинг қай даражада эканига қараб белгиланар экан. Зеро амал суратдир, ихлос эса унинг руҳидир. Шайх Дувайш айтадилар: “Агар амалларда ихлос қилмасанг, ўзингни чарчатиб ўтирма. Ихлос дарахтининг илдизи мустаҳкамдир, риё дарахтининг илдизи эса қўпориб ташлангандир”. Дарҳақиқат агар дарахтнинг илдизи мустаҳкам бўлса, унинг танаси қанчалик кесилиб-қирқилиб ташланмасин, барибир ўсишда, ривожланишда давом этаверади, аммо унинг илдизи қўпориб ташланган бўлса, унинг тезда қуришини кутавер. Аллоҳ таоло ҳаммамизни сўз ва амалда ихлос қилишимизга муваффақ қилсин.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Қилинаётган амал қабул бўлиши учун иккита шарт топилиши керак. Улар ихлос ва амалнинг суннатга мувофиқ бўлиши.

2- Ихлос ҳар бир амалда буюк аҳамиятга эга, чунки ихлоссиз амал эгасига бало бўлади.

3- Амалнинг зоҳири чиройли бўлмоғи унинг қабул бўлишига кифоя қилмайди, ҳудди амалда ихлос топилиб суннатга мувофиқ бўлмаганига ўхшаш. Демак, ҳар бир амалда ихлос ва суннатга мувофиқлик топилиши шарт.

4- Ҳар амал олдида ниятни тўғирлаш ва суннатга мувофиқми ёки мувофиқ эмаслигини текшириш вожибдир.

2 – дарс

Расудуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларига эргашиш

Аллоҳ таоло Нисо сурасининг 65-оятда шундай дейди:

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا

قَضَيْتَ وَوَسَّلِمُوا تَسْلِيمًا ﴿٦٥﴾

"Йўқ, Парвардигорингизга қасамки, то улар ўз ўрталарида чиққан келишмовчиликларда сизни ҳакам қилмагунларича ва кейин сиз чиқарган ҳукмдан дилларида ҳеч қандай танглик топмай, тўла таслим бўлмагунларича-бўйсунмагунларича зинҳор мўъмин бўла олмайдилар"

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا لِمُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ وَمَنْ

يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلًّا مُّبِينًا ﴿٦٦﴾

"Аллоҳ ва унинг Пайғамбари бир ишни ҳукм қилган-буюрган вақтида бирон мўъмин ва мўъмина учун (Аллоҳнинг ҳукмини қўйиб) ўзлари хоҳлаган ишларини ихтиёр қилишлари жоиз эмасдир. Ким Аллоҳ ва Унинг Пайғамбарига осий бўлса, бас, у очик йўлдан озиш билан йўлдан озибди." (Ахзоб: 36).

Нур сурасининг 51 ва 63-оятларида эса шундай дейди:

إِنَّمَا كَانَ قَوْلَ الْمُؤْمِنِينَ إِذَا دُعُوا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ أَنْ يَقُولُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا

وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٥١﴾

"Аллоҳ ва Унинг Пайғамбарига ўрталарида ҳукм чиқариш учун чорланган вақтларида мўминларнинг сўзи "эшитдик ва бўйсундик", демоқдир. Ана ўшаларгина нажот топгучилардир".

فَلْيَحْذَرِ الَّذِينَ تَخَالَفُونَ عَنْ أَمْرِهِمْ أَنْ تُصِيبَهُمْ فِتْنَةٌ أَوْ يُصِيبَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٢﴾

...."(Пайғамбарнинг) амрига хилоф иш қиладиган кимсалар ўзларига бирон фитна-кулфат етиб қолишдан ёки аламли азоб етиб қолишдан ҳазир бўлсинлар".

Имом Бухорий Абу Ҳурайра розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар:

— Жаннатга Умматимдан бош тортмаганларидан бошқа ҳаммалари киради дедилар –Саҳобалар ажабланишиб:

— Ё Расулulloҳ, ким ҳам бош тортарди?! деб сўрашди.

— Ким менга итоат қилса жаннатга киради, ким менга осий бўлса, (жаннатга киришдан) бош тортибди, дедилар.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламга итоат қилиш, эргашиш У кишининг гапларини олиб бошқаларнинг гапларини қўйишлик динимиз барпо бўлган иккинчи устундир. Яъни, "Мухаммад-ур-Расулulloҳ" деб берган шаҳодатимизнинг маъноси ва амаллар қабул бўлишининг иккинчи шартидир.

Динимиз икки устун узра барпо бўлган; Аллоҳ таолонинг ўзигагина ибодат қилиш ва ҳамма амалларни Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг суннатларига мувофиқ қилиш. Дунё ва охират саодати, фитналардан саломат қолиш ва жаннатга киришнинг ягона йўли Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва салламга эргашишдир. Қаранг, имоми Абу Ҳанифа – Нўъмон ибн Собит – раҳматуллоҳи алайҳ бу бобда нима деганлар: "Агар қайси бир ҳадис саҳиҳ (у кишининг назарида заиф бўлгану кейинчалик унинг саҳиҳлиги аниқ) бўлса у менинг мазҳабимдир". Яъни Пайғамбар алайҳис саломга тўлиқ эргашиш менинг мазҳабим демоқчилар. Бу ривоятни Ибни Обидийн "Хошияда" нақл қилган. Ал-Фалланий "Ал-Ийқоз" китобида у кишидан нақл қилган ривоятда: "Агар гапим Қуръон ва ҳадисга хилоф бўлса гапимни деворга уриб, Қуръон ва ҳадисни олинглар",- деганлар. Имомдан бундай таълим-тарбияни олган шогирдлари Абу Юсуф раҳимахуллоҳ Мадинага сафар қилиб, Мадинада Имом Молик билан учрашиб илмий мунозаралар олиб боради. Мунозаралар мобайнида ўзининг саҳиҳ ҳадисларга хилоф бўлган бир нечта фатволари борлигини библи дарҳол фатволаридан қайтади. Абу Юсуф раҳимахуллоҳнинг суннатга бунчалик қаттиқ туриб амал қилиши ҳозиргача илмий китоб ва мажлисларда тасаннолар билан зикр қилинади. Улар ҳақида бундай ривоятлар жуда кўп. Қаранг бизнинг имомларимиз Умматга ўрнак бўлиш учун суннатни қандай маҳкам ушлаганлар. Улар суннатни шундай маҳкам ушлаганларидан кейингина имомлик даражасига етганлар. Аллоҳ таоло ҳаммамизни Қуръон ва Суннатга амал қилишга муваффақ қилсин.

Бугунги дардан олинадиган фойдалар:

1- Қилинаётган амал қабул бўлиши учун иккита асосий шарт топилиши керак. Улар: Ихлос ва Суннатга мувофиқ бўлишдир.

2- Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламга итоат қилишнинг яна бир маъноси У кишининг каломини - ким бўлишдан қатъий назар - ҳар қандай одамнинг гапидан устун қўйиш демақдир.

3- Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламга итоат қилиш жаннатга киришга сабаб бўлади.

4- Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламга осий бўлиш, амрига хилоф қилиш дунёда фитнага ва амалларнинг ҳабата бўлишига, охиратда эса жаҳаннамга киришга сабаб бўлади.

3 – дарс

Илмнинг фазли

Аллоҳ таоло Зумар сурасининг 9-оятида шундай дейди:

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٩﴾

«Айтинг биладиган зотлар билан билмайдиган зотлар баробар бўладими?»

Мужодала сурасининг 11-оятда эса

اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ دَرَجَاتٍ ﴿١١﴾

«Аллоҳ таоло сизлардан иймон келтирган ва илм ато этган зотларни (баланд) даража-мартабаларга кўтарур» дейди.

Тоҳа сурасининг 114-оятда эса

رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴿١٤﴾

«Роббим илмимни зиёда қил-деб айтинг» дейди.

Муовия розияллоҳу анҳу ривоят қилган, муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: "Аллоҳ таоло кимга яхшиликни хоҳласа уни динда фақиҳ-олим қилиб қўяди", дедилар.

Имом Абу Довуд (3641) ва Термизий (2682) Абу Дардо розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: "Ким илм талаб қилиб, йўл юрса, Аллоҳ таоло унга жаннатга борадиган йўлини енгил қилиб қўяди. Фаришталар толиби илмнинг қилаётган амалидан рози бўлиб, қанотларини қўйиб туришади. Олим кишига ҳамма нарса, ҳаттоки сувдаги балиқлар ҳам истиффор айтиб туради. Олим кишинин обид — яъни илми йўғу, лекин доимий ибодатдаги — одамдан фазли, Ойнинг бошқа юлдузлардан ортиқлигига ўхшайди. Албатта олимлар пайғамбарларнинг меросхўридир, пайғамбарлар дийнор, дирҳамларни мерос қилиб ташлаб кетмаган, балки илми қолдирганлар, кимики уни олган бўлса насибасини тўлиқ олибди".

Имом Муслим (1631) Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: "Агар инсон боласи ўлса унинг учта амалидан бошқа ҳамма амали тўхтайдди. Улар: садакаи жория, фойдаланиб турилган илм ва унга дуо қиладиган солиҳ фарзанд - дедилар.

Шарҳ:

Ислом дини илм-маърифат, тараққиёт ва инсонларни илм билан зулумотдан нурга олиб чиқувчи диндир. Чунки бу дин чексиз илми бўлган Аллоҳ таоло томонидан ваҳий қилингандир. Шунга кўра динимизда шаръий илмнинг манзилати жуда улуғдир. Аллоҳ таоло бандаларини шаръий илмларни ўрганишга буюрганидек дунёвий илмларни ҳам таълим олишга тарғиб қилди ва шаръий илм эгасини бошқалардан афзалроқ қилди. Илм талаб қилиш ибодатларнинг энг афзалларидан бўлиб, жаннатга кириш сабабларининг энг катталаридан ҳисобланади. Чунки инсон илм билан Аллоҳни, Унинг буйруқларини, қайтарган нарсаларини ва диннинг асосларини ўрганиб боради. Шунинг учун ҳам уламолар пайғамбарларнинг меросхўрларидир. Пайғамбарлар инсонларга шаръий илми мерос қилиб ташлаб кетдилар. Ким илм талаб қилиб, илмига амал қилса, у албатта уларга меросхўр бўлади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Динимизда илм ва олимларнинг фазли улуғдир, чунки улар пайғамбарларнинг меросхўрларидир.
- 2- Бирон кишининг динда фақиҳ бўлиши Аллоҳ таолонинг унга яхшиликни ирода қилганлик аломатидир.
- 3- Шаръий илми талаб қилиш ва унга амал қилиш жаннатга киришга сабаб бўлади.
- 4- Инсоннинг энг яхши мерос қилиб ташлаб кетадиган ҳазинаси фойдали илмдир, чунки унинг савоби ўлимидан кейин ҳам давом этиб туради.

Одамларга таълим бериш ва яхшиликга чақиришнинг фазли

Аллоҳ таоло Жумъа сурасининг 2-оятида шундай дейди:

هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ

وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٢﴾

«У (Аллоҳ) омийлар (яъни аҳли китоб бўлмаган илмсиз кишилар) орасига ўзларида бўлган, уларга (Қуръон) оятларини тиловат қиладиган, уларни (ширк ва жаҳолатдан) поклайдиган ҳамда уларга Китоб — Қуръон ва ҳикмат — ҳадисни ўргатадиган бир пайғамбарни (яъни Муҳаммад алайҳис-саломни) юборган зотдир. Шак-шубҳасиз улар (ўзларига пайғамбар келишдан) илгари очиқ залолатда эдилар» дейди.

Оли-Имрон сурасининг 110-оятида эса:

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ ﴿١١٠﴾

«(Эй уммати Муҳаммад алайҳис салом), одамлар учун чиқарилган миллатнинг энг яхшиси бўлдингиз. Зеро яхши амалларга буюрасиз ва ёмон амаллардан қайтарасизлар», дейди.

Имом Муслим Абу Масъуд Уқба ибн Омир ал-Ансорий розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам шундай дедилар: "Ким бирон яхшиликка бирор кишини йўллаб қўйса, у кишига шу — яхшиликни қилган — кишичалик савоб ёзилади".

Имом Муслим ривоят қилган бошқа ҳадисда Абу Хурайра розияллоху анҳу Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи васаллам: Ким одамларни яхшиликка чақирса, бу кишига ҳам шу яхшиликни қилган одамларнинг ажричалик — уларнинг бирон ажри ноқис бўлмасдан — ажр ёзилади. Ким одамларни залолат-ёмонликка чақирса, бу кишига ҳам шу ёмонликни қилган одамлар қатори — уларнинг бирон гуноҳи ноқис бўлмасдан тўлиқ — гуноҳ ёзилади, дедилар.

Имом Термизий Абу Умома ал-Баҳалий розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: Албатта Аллоҳ таоло, Фаришталар, Еру-осмон аҳли ва ҳаттоки чумолилар уясида туриб одамларга яхшиликни ўргатувчи кишига дуо-истиғфор айтиб туришади.

Шарҳ:

Аллоҳ таоло пайғамбарларни жўнатишидан мақсад инсонларга динларидаги амалларни ўргатиш ва хайрли амалларга чақиришдир, шунинг учун ҳам бу амал улуғ вазифа ҳисобланади. Кимни Аллоҳ таоло инсонларга дин ишларидан таълим беришга ва яхшиликга йўллашга муваффақ қилиб қўйса дарҳақиқат пайғамбарларга меросхўр бўлибди, чунки бу амал сабабли илм тарқалади, ер юзида амру маъруф, наҳий мункар бўлиб, одамлар устига Аллоҳ таолонинг хужжати барпо бўлади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Одамларга хайрли амаллардан таълим бериш пайғамбарларнинг амалидандир.
- 2- Одамларга дин ишларидан таълим беришнинг фазли улуғ, чунки бундай кишилар одамларнинг қилган амалларининг савобида шерик бўладилар.
- 3- Одамларга яхшилик ўргатувчи кишининг ажри беҳисоб бўлади, чунки бундай кишини Аллоҳ таоло мақтаган ва Еру-осмон аҳли унинг ҳақкига дуо-истиғфор айтиб туради.
- 4- Одамларни Аллоҳга чақириш, амру-маъруф ва наҳий-мункар қилишнинг фазли буюк, бунга Оли Имрон сурасидан келтирилган оят далолат қилмоқда.

Аллоҳ таолонинг номи ёдга олинмайдиган мажлислардан узоқ бўлиш

Аллоҳ таоло Қоф сурасининг 18-оятда шундай дейди:

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ

«У бирон сўзни талаффуз қилса унинг олдида ҳозир нозир бўлган бир кузатувчи (фаришта у сўзни ёзиб олур)».

Имом Абу Довуд Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Ким бирон мажлисга ўтирса ва – шу ўтирган ўрнида – Аллоҳни зикр қилмаса унга Аллоҳдан “тира” – яъни ноқислик ёки қасос бўлади. Ким бирон ўринга ёнбошласаю, Аллоҳ таолони ёдга олмаса унга Аллоҳ таолодан “тира” – яъни ноқислик ёки қасос бўлади».

Имом Термизий Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Қайси қавм бирон мажлисда ўтирсалару – мажлисларида – Аллоҳ таолони ёдга олмасалар, Пайғамбарларига салават айтмасалар уларга Аллоҳдан “тира” яъни, қасос бўлади. Хоҳласа уларни азоблайди ва хоҳласа уларни кечиради», дедилар.

Имом Термизий Ибн Умар розияллоху анхумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Аллоҳнинг зикри бўлмаган гапларни кўпайтирманглар, чунки Аллоҳнинг зикри бўлмаган гапларни кўпайтириш қалбни қорайтиради. Одамларнинг Аллоҳ таолодан энг узоқ бўлгани қалби қорайган кишидир».

Шарҳ:

Одамлар жамланадиган ва суҳбат қурадиган мажлисларнинг бўлиши табиий. Бундай мажлисларнинг энг яхшиси Аллоҳнинг номи ёдга олинадиган, оят ва ҳадис ўқилиб, дарс қилинадиган мажлисдир. Аммо Аллоҳнинг номи зикр қилинмайдиган ва Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва салламга салават айтилмайдиган мажлислар қораланган, Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам унинг ёмон оқибатидан огоҳлантирган мажлисдир. Расулуллоҳ саллолоху алайҳи ва саллам бундай мажлис эгаларининг ажрлари Қиёматда ноқис бўлиши ёки уларда Аллоҳнинг қасоси бўлиши ҳақида хабар бердилар. Бундай мажлисларда вақтлар бефойда ўтказилади, қалблар эса мавъизаларга эримайдиган, эслатмаларни қабул қилмайдиган қаттиқ қаро қалбга айланади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Аллоҳнинг зикри; Истиғфор, илм ўрганиш, амру маъруф ва наҳйи мункар кабилардир. Шулар бўлмаган гапни кўпайтиришдан сақланмоқ.

2- Аллоҳнинг зикри бўлмаган мажлислардан қочиш ва Аллоҳ ёд қилинадиган мажлисларга харис бўлиш.

3- Аллоҳнинг зикри бўлмаган, бекорчи кўп гаплар дийданинг қотишига сабаб экан.

Вақтдан унумли фойдаланиш ва умрни ғафлатда бефойда ўтказмаслик

Имом Бухорий Ибн Аббос розияллоху анхумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Кўп одамлар аданиб, ундан унумли фойдалана олмайдиган икки неъмат бор – соғлик ва бўш вақт», дедилар.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоху анҳо шундай дейди: «Агар рамазон ойининг охириги ўн кунлиги кирса, Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам кечаларини – ибодат билан – бедор ўтказар, аҳли-оиласини ҳам уйғотар, ибодатда қаттиқ тиришар ва аёлларига яқинлик қилмасдилар».

Имом Термизий Ибн Масъуд розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Одам боласи қиёмат куни беш нарсадан сўралмагунича

Роббиси олдидан унинг қадами жилмайди: Умрини қандай кечирди, йигитлик даврини нима билан ўтказди, молини қаердан топдию, қаерга сарфлади ва билган нарсаларига қандай амал қилди».

Имом Термизий Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Ким қўрқса, тунда юради, ким тунда юрса манзилга етади. Огоҳ бўлинг! Аллоҳнинг матоси қимматдир. Огоҳ бўлинг! Аллоҳнинг матоси жаннатдир.

Шарҳ:

Ҳаёт вақтлардан иборат, ким вақтини бекор ўтказса ҳаётини бекор ўтказибди. Салафлардан бири: "Эй Одам фарзанди, сен вақтлардан иборатсан, агар бир кунинг ўтса сенинг бир қисминг кетибди", деган эканлар. Айтишларича, Қиёмат куни ҳаётини ибодат билан ўтказган инсон тасбеҳ айтмаган баъзи нафасларига афсусланар экан. У Кунда бутун умрини бефойда ўтказган кишининг ҳоли нима бўлар экан-а?! Дарвоқе, жуда кўп одамлар бўш вақтларидан унумли фойдаланишмайди. Баъзи одамлар бекор вақтини ўтказадиган нарса (бозор айланиш, кино кўриш, интернетда чатлашиш кабилар)ни тошганидан хурсанд бўлса, бошқалари вақтини гуноҳ-маъсиятда ўтказиб роҳатланишади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Вақтларни унумли ўтказиш ва ғанимат билиш вожибдир.
- 2- Одамлар охиратда вақтларини қандай ўтказганлари ҳақида сўралади.
- 3- Одамларнинг кўпчилиги вақтларидан ғофил ва бепарводирлар.

7 – дарс

Тилнинг офати

Аллоҳ таоло Қоф сурасининг 18-оятда шундай дейди:

مَا يَلْفِظُ مِنْ قَوْلٍ إِلَّا لَدَيْهِ رَقِيبٌ عَتِيدٌ ﴿١٨﴾

«Бирон сўзни талаффуз қилса унинг олдида ҳозир у нозир бўлган бир кузатувчи (фаришта у сўзни ёзиб олур)».

Имом Бухорий Саҳл ибн Саъд розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким Менга икки жағи орасидаги нарсани – яъни тилини – ва икки оёғи орасидаги нарсани – яъни фаржини – сақлашга кафил бўлса, мен уни жаннатга киришига кафил бўламан», дедилар.

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Муоз ибн Жабал розияллоху анху шундай дейди: Мен Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва салламга қараб:

- Ё Расулуллоҳ, менга мени жаннатга киргизадиган ва жаҳаннамдан узоқлаштирадиган амални билдиринг дедим. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

- «Дарҳақиқат, жуда улуғ нарса ҳақида сўрадинг, лекин Аллоҳ кимга бу амалларни енгил қилса, албатта улар жуда енгилдир. «Аллоҳнинг Ўзигагина ибодат қиласан ва унга бирон нарсани шерик қилмайсан, намозни барпо қиласан, закотни ўтайсан, рамазонда рўза тутасан ва қодир бўлсанг ҳаж қиласан», дедилар. «Сени яхшилик йўлларига йўллаб қўяйми?», дедилар. «Рўза қалқондир, сув ўтти ўчиргани каби садақа гуноҳларни ўчиради ва кишининг кечаси туриб ўқиган намози», дедилар, кейин Сажда сурасининг 16 ва 17-оятларини ўқидилар:

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ ﴿١٦﴾ فَلَا

تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٧﴾

«Уларнинг ёнбошлари ўрин-жойларидан йироқ бўлур (яъни тунларни ибодат билан ўтказиб оз ухлайдилар). Улар Парвардигорларига қўрқув ва умидворлик билан дуо-илтижо қиладилар ва Биз уларга ризқ қилиб берган нарсалардан инфоқ эҳсон қилурлар. Бас уларнинг қилиб ўтган

амалларига мукофот қилиб улар учун беркитиб қўйилган кўз қувончини (яъни охираат неъматларини) бирон жон билмас».

Кейин айтдилар: «Сенга ишнинг боши, устуни ва энг чўққиси ҳақида хабар берайми?»

- Орий, ё Расулulloҳ, дедим.

- «Ишнинг боши Ислондир — яъни, калимаи шаҳодат —, устуни намоздир ва энг баланд чўққиси жиҳоддир», дедилар. Сўнгра, «бу амалларнинг ҳаммасини маҳкам қиладиган нарсани айтайми?», дедилар.

- Бале, ё Расулulloҳ, дедим. Пағамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам тилларини ушлаб:

- «Мана буни тийгин», дедилар. Мен – ажабланиб:

- Ё Расулulloҳ, биз гапираётган нарсаларимиз ҳақида ҳам сўраламизми?! дедим.

- Сени қарая, эй, Муъоз! Одамларни жаҳаннамга юзлари билан ағдарадиган нарса тилларининг хосиллари-да», дедилар.

Шарҳ:

Тилнинг офати жуда хатарли бўлгани учун жуда кўп оят ва ҳадисларда тилнинг жиловини маҳкам ушлаш, унга эрк бериб юбормасликка буюрилган. Тил офатларига тушиб қолиш жуда осон бўлганидан Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам дўзахга энг кўп киришга сабаб бўладиган нарса тил эканининг хабарини бердилар. Аллоҳ таоло ҳаммамизнинг тилимизни ўзи рози бўладиган сўзларни гапиришга муваффақ қилсин.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Тилнинг офати жуда хатарли бўлиб ундан сақланиш вожиб.

2- Инсон эътибор бермай айтиб қўйган бир калима сабабли бутун амаллари ҳабата бўлиб, жаҳаннам аҳлидан бўлиб қолиши мумкин.

3- Гуноҳ сўзларда тилга эрк бериш дўзахга кириш сабабларидан бири, улардан тилни сақлаш эса жаннатга кириш сабабларидандир.

4- Аксар одамларнинг бефойда сўзлар билан вақтларини ўтказишлари катта хатодир.

8 – дарс

Тилни сақлаш

Аллоҳ таоло Исро сурасининг 36-оятида шундай дейди:

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴿٣٦﴾

«(Эй инсон), ўзинг аниқ билмаган нарсани гапирма, чунки қулоқ, кўз, қалб – буларнинг барчаси тўғрисида (ҳар бир инсон) масъул бўлур (яъни, эшитган, кўрган ва ишонган ҳар бир нарсаси учун киши қиёматда жавоб берур)».

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Муса ал-Ашъарий розияллоҳу анху айтадилар мен:

- Ё Расулulloҳ, мусулмонлар ичида энг афзали ким? дедим.

- «Ким мусулмонларга тили ва қўли билан озор бермаса ўша киши афзалидир» деб жавоб бердилар.

Муттафақун алайҳ бўлган бошқа ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоҳу анху мен Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг: «Банда (ўйланмасдан) бир калима гапириб юборади натижада – шу калима сабабли – жаҳаннамга машриқ билан мағриб орасидан ҳам узоқроқ масофага тойиб тушади», деганларини эшитдим дейди.

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Суфён ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анху:

- Ё Расулulloҳ, мен уни маҳкам тутишим керак бўлган бир ишни айтинг дедим.

- Аллоҳга иймон келтирдим денг, сўнгра тўғри бўлинг» (яъни, Аллоҳ буюрган ва қайтарган амалларни бажаришда ажалингиз келгунча мустаҳкам туринг), дедилар. Мен яна:

- Ё Расулulloҳ менинг ҳақимда энг қўрқадиган нарсангиз нима? дедим. Ўз тилларини ушладилар, кейин:

- «Мана шу», дедилар.

Имом Термизий ривоят қилган яна бир ҳадисда Уқба ибн Амир розияллоху анху Ё Расулulloх "Нажотга қандай эришилади?" деб сўрадим, дейди.

«Тилингизни тийинг, уйингизга сиғинг ва гуноҳингизга йиғланг», дедилар.

Шарҳ:

Тилни беҳуда ва шарият ҳаром қилган ёлгон сўзлаш, ғийбат, чақимчилик ва бўҳтон қилиш каби амаллардан сақлаш дунё саодати ва охират нажотига сабаб бўлади. Салафлардан бири шундай деган экан: Мўъмин киши кам гапириб, кўп амал қилади. Кофир эса кўп гапириб, кам амал қилади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Муслмонни дини тилини муслмонлардан тийиш билан комил бўлади.

2- Тилни тийишнинг оқибати нажот.

3- Эътиборсизлик билан айтилган бир калима жаҳаннамга киришга сабаб бўлиши мумкин.

9 – дарс

Ошуро куни рўза тутишнинг фазилати

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анхундан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Рамазондан кейинги энг афзал рўза Аллоҳнинг ойи Муҳаррамдаги рўзадир ва фарз намозларидан кейинги энг афзал намоз кечаси ўқилган – таҳажжуд - намоздир», дедилар.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Ибн Аббос розияллоху анхумо шундай дейди: Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам Мадинага – ҳижрат қилиб – келганида яҳудларни Ошуро куни рўза тутаетган ҳолда топдилар. Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам улардан:

- Нима учун бу кунда рўза тутяпсизлар? деб сўрадилар. Улар:

- Бу кунда Аллоҳ таоло Мусо алайҳис-салом ва унинг қавмига нажот берган, Фиръавн ва унинг қавмини ғарқ қилган, Мусо алайҳис-салом шукр қилиб, рўза тутган улуғ кун, биз ҳам – бу кунда – рўза тутамиз деб жавоб беришди. Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам:

- Биз Мусо алайҳис-саломга сизлардан кўра ҳақдирокмиз», дедилар. Ва – шу кунда – рўза тутдилар, умматини рўза тутишга буюрдилар.

Имом Муслим Абу Қатода розияллоху анхундан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва салламдан Ошуро куни тутиладиган рўзанинг савоби ҳақида сўрашди: «Ўтган бир йиллик гуноҳларга каффорот бўлади», дедилар.

Имом Муслим Абдуллох ибн Аббос розияллоху анхумодан ривоят қилган ҳадисда, Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар: «Келаси йилга ҳаёт бўлсам, 9-кунни ҳам тутаман». Абу Бакрнинг ривоятида, «яъни, Ошуро кунини», деган зиёдаси бор.

Абдуллох ибн Аббос розияллоху анхумо ривоят қилдилар: «Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам Ошуро кунида рўза тутиб ва бунга буюрганларида саҳобалар айтдилар: Бу яҳуд ва насоролар улуғлайдиган кун. Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам «Иншааллох келаси йил бўлса тўққизинчи кунни ҳам тутамиз» дедилар. Келаси йил келмасдан туриб Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам вафот этдилар» (Имом Муслим ривояти).

Шарҳ:

Ошуро кунидаги рўза дейилганда муҳаррам ойининг ўнинчи куни тутиладиган рўзани тушунамиз. Бу кунда Аллоҳ таоло Мусо алайҳис-саломни қавми билан нажот топтириб, Фиръавнни ғарқ қилган кун. Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам бу кунда рўза тутмоқни суннат қилдилар ва ўтган бир йиллик гуноҳларга каффорот бўлишининг хабарини бердилар. Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам қилаётган амалларида аҳли китобларга ўхшашлик бўлса, уларга хилоф иш тутишни севардилар. Шунинг учун ҳам келаси йилгача қолсалар 9-кунни ҳам кўшиб тутишларини эълон қилдилар. Ул зотга Аллоҳ таоло келаси Ошурога етишни насиб этмади. Бироқ суннатларига амал

қилиш боқийдир, умматнинг солиҳ кишилари 9 ва 10-муҳаррамда Ошуро рўзасини тутиб келмоқдалар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Нафл рўзаларнинг афзали муҳаррам ойида тутилган рўза.
- 2- Муҳаррамнинг тўққизинчи ва ўнинчи кунлари рўза тутиш суннат.
- 3- Тўққизинчи кун яҳуд ва насоролардан ажралиб туриш учун қўшилган.
- 4- Бу кунда тутилган рўза ўтган бир йиллик кичкина гуноҳларни кечирилишига сабаб бўлади.

10 – дарс

Нафл рўза тутишнинг фазилати

Абу Саъид ал-Худрий розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам: «Қайси банда Аллоҳ йўлида бир кун рўза тутса, Аллоҳ таоло унинг юзини тутган бир кунлик рўзаси сабабли жаҳаннамдан етмиш йил узоқлаштиради», дедилар.

Абу Ҳурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Аллоҳ таоло айтадики: Одам боласининг ҳамма амали ўзи учун фақатгина рўза мен учун ва мен унинг мукофотини бераман. Рўза қалқондир агар биронтангиз рўзадор бўлса ёмон гапларни гапирмасин ва – бошқаларни – сўкмасин. Агар биронтаси сўкса ёки урушмоқчи бўлса мен рўзадорман десин. Жоним қўлида бўлган зотга қасамки рўзадорнинг – рўзаси сабабли оғзидан келадиган – бўй Аллоҳнинг олдида мискдан ҳам хушбўйроқдир. Рўзадорнинг иккита хурсандчилиги бор: Ифтор қилганда хурсанд бўлади ва Роббисига йўлиққанда рўзаси борлигидан хурсанд бўлади», дедилар.

Шарҳ:

Рўза энг улуғ ибодатларнинг биридир, шунинг учун ҳам Аллоҳ таоло рўзани Ўзига хослаб олди ва рўзадорга катта савобларни ваъда қилди. Рўза инсонни гуноҳлардан ва жаҳаннамдан сақлайдиган қалқондир. Аллоҳ йўлида тутилган Қиёмат кунида рўза соҳибининг жаҳаннамдан узоқ бўлишга сабаб бўлади. Мўъмин киши фурсатдан фойдаланиб, бундай савобли амаллар имкониятини бой бериб қўймаслиги керак.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Рўза савобли ва ўта фазилатли амалдир. Чунки, Аллоҳ талонинг Ўзи унинг ажрини беради.
- 2- Рўза маъсият ва жаҳаннамдан қалқондир.
- 3- Рўза Қиёмат куни бандани жаҳаннамдан узоқ бўлишига сабаб бўлади.

11 – дарс

Тавба қилишнинг вожиблиги ва унинг фазли

Аллоҳ таоло Нур сурасинг 31-оятда шундай дейди:

﴿وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

«Барчангиз Аллоҳга тавба қилинглар, эй мўъминлар! Шоядки (шунда) нажот топсангизлар».

Таҳрим сурасининг 8-оятда

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا توبُوا إِلَى اللَّهِ تَوْبَةً﴾

«Эй мўъминлар, Аллоҳга холис тавба қилинглар» дейди.

Имом Муслим Ағар ибн Ясор ал-Музаний розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам: «Эй инсонлар, Аллоҳга тавба қилинглар ва ундан мағфират талаб қилинглар. Мен бир кунда юз марта тавба-истиффор қиламан», дедилар.

Анас розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Аллоҳ бандасининг тавбасидан сизларнинг биронтангиз бепоён – кимсасиз чўлда туясини йўқотиб кейин топиб олгандан кўра ҳам кўпроқ хурсанд бўлади», дедилар.

Абу Саид ал-Худрий розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Пайғамбар соллalloҳу алайҳи ва саллам дедилар:

Сизлардан аввалги умматларнинг бирида тўқсон тўққиста одам ўлдирган бир киши бор эди. У ер юзидаги энг катта олим ҳақида сўради. Уни (Бану Исроил обидларидан бўлган) бир роҳибга йўллашди. Унинг олдига бориб:

- Мен тўқсон тўққиз одамни ўлдирдим, тавба қилсам бўладими? деб сўради. Роҳиб:

- Йўқ, деди. Уни ҳам ўлдирди. Шу билан ўлдирган одамларининг сони юзтага етди. Сўнгра ер юзидаги энг катта олим ҳақида сўради. Бир олим кишига йўллаб қўйилди. Унга юз одам ўлдирганини айтди ва ўзи учун тавба қилиш мумкинми ёки йўқ эканлиги ҳақида сўради. Олим:

- Ҳа тавба қилсанг бўлади, ким ҳам банда билан тавба орасини тўса олади, деди. Фалон юртга боргин, у ерда ёлғиз Аллоҳгагина ибодат қиладиган одамлар бор, сен ҳам улар билан бирга ибодат қил, шаҳарингга қайтмагин, у ёмон ер. У олим айтган юртга йўл олди. Ярим йўлга етганда вафот этди. Раҳмат фаришталари ва азоб фаришталари - бу кишининг жонини ким олиб кетишида - тортишиб қолишди. Раҳмат фаришталари:

- Бу киши, тавба қилиб, Аллоҳга иқбол қилиб қайтди, дейишди.

Азоб фаришталари эса:

- Бу бирон яхши амал қилган эмас, дейишди. Шу вақт уларнинг олдларига бир фаришта одам шаклида келди, уни ўз ўрталарида ҳакам қилишди. Ҳакам:

- Бу икки ернинг орасини ўлчанглар, қайси бирига яқин бўлса, у ўшаники бўлади, деди. Ўлчадилар ва қасд қилиб кетаётган ерга яқин топдилар, бас, уни раҳмат фаришталари олиб кетдилар.

Яна бир саҳиҳ ривоятда эса Аллоҳ таоло нариги ерга узоқлаш, бунисига эса яқинлаш, деб, буюрди.

Шарҳ:

Тавба Аллоҳ таолога энг суюкли ва дунё ва охират саодатига сабаб бўладиган амаллардандир. Аллоҳ таоло фазли кенглиги, Ҳалим ва Меҳрли бўлгани учун мўъминларни тавба қилишга буюрди ва унга тарғиб қилди. Аллоҳ таоло бандасининг тавбасига муҳтож бўлмаса ҳам унинг қилган тавбасидан хурсанд бўлади ва катта бўлишига қарамай ҳар қандай гуноҳдан тавба қилса, тавбасини қабул қилади. Кўп гуноҳ қилган киши Аллоҳнинг раҳматидан ноумид бўлмасин, Аллоҳ барибир мени кечирмайди, демасин. Аллоҳга қайтиб астойдил тавба қилсин, албатта тавбаси қабул бўлади. Шунингдек тинимсиз гуноҳ қиладиганлар шайтоннинг – хотиржам бўл Аллоҳ кечирувчи, тавбаларни қабул қилувчи зот деяётган - васвасасига алданиб қолмасинлар, чунки ўлим улардан изн сўраб келмайди. Тавба қилмай туриб ўлиб қолишдан эҳтиёт бўлсинлар!

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Ҳамма вақт Аллоҳ таолога тавба қилиш вожибдир. Чунки, инсон гуноҳдан холи эмас.

2- Тавбанинг фазли улдуғ, чунки тавба Аллоҳнинг хурсандлиги ва дунё ва охират саодатига сабаб бўлади.

3- Тавбани ҳар қанча катта бўлмасин гуноҳларнинг ҳаммасига қилса бўлади.

4- Аллоҳнинг раҳмати, фазли кенгдир, чунки у тавба қилувчиларнинг ҳамма тавбаларини, агарчи гуноҳлари катта бўлса ҳам қабул қилади.

12 – дарс

Тавбанинг қабул бўлиш шартлари ва баъзи аҳкомлари

Аллоҳ таоло Анъом сурасининг 158-оятда шундай дейди:

يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا

خَيْرًا ١٥٨

«Парвардигорингизнинг айрим оятлари келадиган кунда эса илгари иймон келтирмаган ёки иймонида яхшилиқ касб қилмаган бирон жонга (энди келтирган) иймони фойда келтирмас»

Нисо сурасининг 17, 18-оятларида эса:

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ١٧
وَلَيْستِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّى إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ الْكُفْرَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ

عَذَابًا أَلِيمًا ١٨

«Албатта Аллоҳнинг тавбаларни қабул қилиши фақат биронта гуноҳни нодонлик билан қилиб қўйиб, сўнгра дарҳол тавба қилган кишилар учундир. Аллоҳ ана шундай кишиларнинг тавбасини қабул қилур. Аллоҳ илм ва ҳикмат эгаси бўлган Зотдир. На гуноҳ ишларни мудом қилиб юриб, қачонки бировларга ўлим келганда “энди тавба қилдим” дейдиган ва на кофир ҳолда ўлиб кетадиган кимсаларнинг тавбалари қабул бўлмас, улар учун аламли азобни тайёрлаб қўйганмиз» дейди.

Имом Муслим Абу Мусо розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам: «Аллоҳ таоло тунда қўлини чўзади кундуздаги гуноҳкор тавба қилиши учун ва кундузи қўлини чўзади кечасидаги гуноҳкор тавба қилиши учун - шу ҳол давом этаверади - то қуёш мағрибдан (ботадиган томонидан) чиқмагунча», дедилар.

Имом Термизий Абдуллоҳ ибн Умар ибн Хаттоб розияллоху анхумодан ривоят қилган ҳадисда Расуллуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Аллоҳ азза ва жалла банданинг тавбасини модомики унинг жони халқумига келмаган экан қабул қилаверади», дедилар.

Шарҳ:

Тавбанинг шартлари бор, агар тавба қилувчи бу шартларни бажарса, тавбаси Аллоҳнинг изни билан қабул бўлади. Руҳ ҳалқумга келмагунча, шунингдек қуёш мағрибдан чиқмагунча тавба қабул бўлади. Қачонки руҳи ҳалқумига келиб, ўлиши аниқ бўлиб қолса, шунингдек қуёш ботадиган томонидан чиқиб, одамлар қиёмат қойим бўлишини аниқ билиб қолсалар, энди уларнинг қилган тавбалари қабул бўлмас. Уламолар тавба ҳақиқий бўлиши учун 4 та шарт қўйганлар:

- 1) Гуноҳдан дарҳол тийилиш.
- 2) Аввалда қилиб қўйгани учун қаттиқ надомат қилиш.
- 3) Гуноҳга қайтмасликка азму қарор қилиш. Агар гуноҳ бошқаларнинг ҳаққига тааллуқли бўлса
- 4) шарт вожиб бўлади, у ҳақни ўз эгасига қайтариш. Ҳақ мол бўлса, айнан қайтаради, ғийбат бўлса кечирим сўрайди ва ғийбат қилинган мажлисдагилар олдида уни оқлайди ва ҳоказо.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Тавбанинг шартларидан бири тавба ўлим келишидан, руҳ ҳалқумга етишидан аввал бўлиши керак.

2- Тавбанинг шартларидан бири тавба қуёш мағрибдан чиқишдан аввал бўлиши керак, чунки бу кунда амалларга муҳр урилади, тавба қабул қилинмайди.

3- Ким ҳақиқий тавба қилса, сўнгра яна гуноҳига қайтса, аввалги тавбаси қабул бўлади, лекин кейинги гуноҳи учун қайтадан тавба қилиши керак бўлади.

4- Тавба эшиги кечаю кундуз очик.

13 – дарс

Тавба қилганларнинг қиссаларидан намуна

Аллоҳ таоло Зумар сурасининг 53-оятда шундай дейди:

﴿قُلْ يٰعِبَادِىَ الَّذِيْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ ۚ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ الذُّنُوْبَ جَمِيْعًا ۗ﴾

إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

«(Эй Мухаммад) Менинг (турли гуноҳ-маъсиятлар қилиш билан) ўз жонларига жиноят қилган бандаларимга айтинг: "Аллоҳнинг раҳматидан ноумид бўлмангиз, албатта Аллоҳ (Ўзи хоҳлаган бандаларининг) барча гуноҳларини мағфират қилур, албатта Унинг Ўзигина Мағфиратли Меҳрибондир».

Имом Муслим ва Термизий Бурайда розияллоху анхундан ривоят қилган ҳадисда Моиз ибн Молик ал-Асламий розияллоху анху Расулulloх соллаллоху алайҳи ва салламга келиб:

- Ё Расулulloх, мен ўзимга зулм қилиб қўйдим... зино қилдим. Мени поклашингизни хоҳлайман деди.

Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам уни қайтариб юборди. Эртасига яна келиб:

- Ё Расулulloх, мен зино қилдим, деди. Иккинчи марта ҳам қайтарди ва қавмига одам жўнатиб сўратди: унинг ақл хуши жойидами? Ундан бирон ножўя ҳаракатни сездингларми? Қавми эса: биз уни ақлли, хушли, яхши одам деб биламиз деб жавоб қилишди. У учинчи марта келди ва яна қавмига одам юбориб унинг ҳоли ҳақида сўратди. Қавми: унинг ўзи ҳам ақли ҳам яхши деб, хабар берди. Тўртинчи марта келганида Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам амр этдилар ва у тош бўрон қилинди.

Бурайда розияллоху анху айтади: кейин – Ғомидийя келиб:

- Ё Расулulloх, мен зино қилиб қўйдим, мени покланг, деди -Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам эса - уни қайтарди. Эртасига яна келиб:

- Ё Расулulloх, нимага мени қайтарасиз? Моизни қайтаргандай мени ҳам қайтармоқчимисиз, Аллоҳга қасам ичиб айтаманки мен хомиладорман деди. Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам:

- Ундай бўлса жазоламаймиз туғинигга қадар кетавер, деди. Туққанидан кейин гўдакни бир парча матога ўраб олиб келиб:

- Мана, мен буни туғдим, деди. Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам:

- Бор, болани сутдан чиқарадиган бўлгунча эмдир, деди. Болани сутдан чиқаргач, Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам ҳузурига болани кўтариб келди, бола қўлида бир бўлак нон бор эди.

- Ё Расулulloх, мана, мен уни сутдан чиқардим, у энди ўзи овқат ейдиган бўлди, деди. Болани мусулмонлардан бир кишига топширди. Кейин одамларга буюрдилар, улар уни тошбўрон қилишди. Холид ибн Валийд бир тош билан келди ва унинг бошига отди, Холиднинг юзига қон сачради. Шунда Холид уни сўқди. Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам унинг сўкканини эшитди ва деди:

- Шошма, эй Холид, жоним қўлида бўлган зотга қасамки бу аёл шундай қаттиқ тавба қилдики солиқчи – налогчи – шундай тавба қилганида уни кечирилган бўларди. Сўнгра – аёлни тайёрлашга буюрди, тайёр бўлгач – унга жаноза ўқиди кейин дафн қилинди.

Шарҳ:

Сахобалар Аллоҳ улардан рози бўлсин иймонда жуда буюк камолот даражасига етган эдилар, лекин шу билан бирга улар ҳам инсон эдилар, баъзи гуноҳлардан ҳоли эмасдилар. Агар улардан бирортаси қайсидир гуноҳни қилиб қўйса, дарҳол Аллоҳга қайтиб тавба қиларди. Гуноҳларидан покланишлари учун ҳад-жазо талаб қилар эдилар. Ислום ҳукми жорий бўлиб турган юртда гуноҳкор тавбасига таяниб, жазо талаб қилса, бу ўта олийҳимматлилик. Агар Аллоҳ уни сатр қилган бўлса, ўзи ва

Парвардигори ўртасида астойдил тавба қилгани маъқул. Чунки Ислом катта гуноҳларни исботлаш учун қаттиқ шартларни қўйди. Бундан мақсад эса маъсиятларнинг очиқланмаслиги, натижада заиф имймонлилар ундан таъсирланиб, қилмасликларидир. Ёмон ишнинг пардаланиши унинг тарқалиш олдини олади. Аллоҳ ҳукмлари жорий бўлмаётган бўлса, гуноҳкор киши ўтган дарсимиздаги тавба шартларини қатъий бажаради ва қилган гуноҳини ҳеч кимга ошкор қилмайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Саҳобалар Аллоҳ улардан рози бўлсин иймонда бақувват ва тавбаларида содиқ эдилар.
- 2- Аллоҳ таоло тавбаларни қабул қиладиган кенг раҳмат ва мағфират соҳибидир.
- 3- Ҳар қандай гуноҳ эгаси Аллоҳнинг раҳматидан ноумид бўлмай, зудлик билан тавба қилишга шошилсин.

14 – дарс

Иймон асослари

Аллоҳ таоло Бақара сурасинг 177-оятда шундай дейди:

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَ﴾

«Юзларингизни машриқ ва мағриб томонларига буришингиз яхшилик эмас, балки Аллоҳга, Охират кунига, Фаришталарга, Китобларга, Пайғамбарларга иймон келтириш (яхшиликдир)».

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Умар розияллоху анху шундай дейди:

«Биз Росулulloҳ саллalloҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурда ўтирган эдик, тўсатдан кийимлари оппоқ, сочи тим қора, афтидан мусофирга ўхшамайдиган ва бизга номаълум бўлган бир киши кириб келди. Юриб келиб Росулulloҳ саллalloҳу алайҳи ва салламнинг олдиларига чўккалаб ўтирди. Икки тиззасини У зотнинг тиззаларига жипслаштирди ва икки кафтини сонлари устига қўйди. Ва деди: Эй Муҳаммад, менга ислом ҳақида хабар беринг. Росулulloҳ саллalloҳу алайҳи ва саллам дедилар: Аллоҳдан ўзга ҳақ худо йўқлигига ва Муҳаммад Аллоҳнинг расули эканлигига гувоҳлик бермоғинг. Намозни тўла барпо қилмоғинг. Закотни адо этмоғинг. Рамазон ойи рўзасини тутмоғинг. Йўлга қодир бўлсанг Байтуллоҳга ҳаж-зиёрат қилмоғинг. Тўғри айтдингиз деди. Унинг сўзидан ажабландик, аввал сўради кейин эса тўғри айтдингиз деб тасдиқлаб қўйди. (Ёт киши) деди: Менга иймон ҳақида хабар беринг. Росулulloҳ саллalloҳу алайҳи ва саллам айтдилар: Аллоҳга, унинг фаришталарига, пайғамбарларига ва охират кунига иймон келтирмоғинг ҳамда тақдирнинг яхшию ёмонига иймон келтирмоғинг. Тўғри айтдингиз деди. Менга эҳсон ҳақида хабар беринг деди. Аллоҳга уни кўриб турганингдек, агар сен уни кўрмаётган бўлсанг, у сени кўриб турганингдек ибодат қилмоғинг дедилар. Менга Қиёмат хабарини беринг деди. Қиёмат ҳақида сўралаётган киши сўровчидан билувчироқ эмас дедилар. (Яъни: бунини мен ҳам, сен ҳам билмаймиз). Ундай бўлса унинг аломатларидан хабар беринг деди: Чўри ўз хожасини туғмоқлиги, яланг оёқ, камбағал қўйчувонларнинг (бир-биридан баланд, гўзал) уйларни қуришда бахшлашаётганларини кўрмоғинг, дедилар.

Умар айтади: (номаълум киши) кетди, биз эса бироз тин олиб ўтирдик. Шунда Росулulloҳ саллalloҳу алайҳи ва саллам: эй Умар, бу сўроқлаб келган ким биласизми, деб, сўрадилар? Аллоҳ ва Росули билувчироқ дедим. Бу Жаброил сизларга динингиз ишларини ўргатиш учун келди, дедилар».

Шарҳ:

Иймон барпо бўладиган асос-пойдеворлар бор. Жибрил алайҳис-салом Пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи ва салламдан бу асосларни уммати ўрганиб ёд олишлари ва амал қилишлари учун сўради. Иймон асослари олтидир. Ким бу асосларга иймон келтириб, тўлиқ бўйсунмагунича иймон лаззатини татимайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Иймон олти арконга барпо бўлади. Бу арконлар: Аллоҳ таолога, Фаришталарига, Пайғамбарларига, Китобларига, Охират кунига ва Тақдирга иймон келтиришдан иборат.

2- Ким бу олти рукндан биронтасини инкор қилса кофир бўлади.

15 – дарс

Тавҳиднинг фазли

Аллоҳ таоло Аз-зарият сурасининг 56-оятида шундай дейди:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

«Мен жин ва инсни фақат ўзимга ибодат қилишлари учунгина яратдим».

Наҳл сурасининг 36- оятида эса:

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ﴿٣٦﴾

«Аниқки, Биз ҳар бир умматга «Аллоҳгагина ибодат қилинглар ва шайтондан йироқ бўлинглар» (деган ваҳий билан) бир пайғамбар юборганмиз» дейди.

Имом Муслим Жобир розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расуллуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким Аллоҳ таолога унга бирон нарсани шерик қилмай йўлиқса, жаннатга киради ва ким унга бирон нарсани шерик қилиб йўлиқса дўзахга киради», дедилар.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Муоз розияллоху анху Расуллуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам билан бир эшакка мингашиб олган эдим, дейди. Ул зот дедилар:

- Эй Муоз, Аллоҳнинг бандалар устидаги ҳаққи ва бандаларнинг Аллоҳ устидаги ҳаққини биласизми?

- Аллоҳ ва Расули билувчироқ, дедим.

- Аллоҳнинг бандалар устидаги ҳаққи Унинг Ўзигагина ибодат қилишлари ва бирон нарсани унга шерик қилмасликлари. Бандаларнинг Аллоҳ устидаги ҳаққи Унга бирон нарсани шерик қилмаган бандасини азобламаслиги», дедилар.

Шарҳ:

Тавҳид ибодатларнинг асоси ва энг буюгидир. Тавҳид ёлғиз Аллоҳ таолонинг Ўзигагина ибодат қилиш ва Аллоҳ таолодан бошқа ибодат қилинаётган ҳамма нарсага кофир бўлиш, демақдир.

Тавҳид учунгина Аллоҳ таоло жин ва инс тоифасини яратди, пайғамбарларни жўнатди. Аллоҳ аzza ва жалла тавҳидни тўла рўёбга чиқарган бандага, агарчи гуноҳлари кўп бўлса ҳам жаннатни ваъда берди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Тавҳиднинг фазли каттадир. Тавҳид жаннатга йўл ва жаҳаннамдан қалқондир.

2- Жин ва инсон тоифаси тавҳид учунгина яралган.

3- Пайғамбарлар ҳам тавҳид учун юборилганлар.

4- Ибодатда ширк қилувчи банданинг ибодати ботилдир.

16 – дарс

Ширк

Аллоҳ таоло Лукмон сурасининг 13-оятида шундай дейди:

إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ ﴿١٣﴾

«Албатта ширк катта зулмдир».

Нисо сурасинг 48-оятда:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدِ افْتَرَىٰ إِثْمًا

عَظِيمًا

«Албатта Аллоҳ ўзига (бирон нарсанинг) шерик қилинишини кечирмас, Шундан бошқа гуноҳларни Ўзи хоҳлаган бандалари учун кечирур. Ким Аллоҳга (бирон кимса ёки нарсани) шерик қилса, бас, у буюк гуноҳни тўқиб чиқарибди».

Зумар сурасинг 65-оятда эса:

وَلَقَدْ أَوْحَىٰ إِلَيْكَ وَإِلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكَ لَئِنْ أَشْرَكَتَ لَيَحْبَطَنَّ عَمَلُكَ وَلَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَسِرِينَ

«Дарҳақиқат сизга ҳам, сиздан аввалги (Пайғамбарларга) ҳам (шундай) ваҳий қилингандир: "Қасамки, агар мушрик бўлсанг, албатта қилган амалинг беҳуда кетур ва албатта зиён кўргувчилардан бўлиб қолурсан».

Имом Муслим Жобир розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расуллаллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким Аллоҳ таолога унга бирон нарсани шерик қилмай йўлиқса, жаннатга киради ва ким унга бирон нарсани шерик қилиб йўлиқса дўзахга киради», дедилар.

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расуллаллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

- Еттита ҳалок қилувчи - катта гуноҳлар - дан четланинглар, дедилар.

Сахобалар:

- Ё Расулаллоҳ, улар нималар? деб сўрашди.

Пайғамбар айтдилар:

- Аллоҳ таолога ширк келтириш, сеҳр, Аллоҳ таоло ҳаром қилган жонни ноҳақ ўлдириш, судхўрлик, етимларнинг молларини ейиш, душман бостириб келганда орқага қочиб ва гуноҳ-маъсиятлардан пок бўлган содда мўъмина аёлларга бузуқ деб тухмат қилиш».

Муттафақун алайҳ бўлган яна бир ҳадисда Муоз розияллоху анху Расуллаллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам билан бир эшакка мингашиб олган эдим, дейди. Ул зот дедилар:

- Эй Муоз, Аллоҳнинг бандалар устидаги ҳаққи ва бандаларнинг Аллоҳ устидаги ҳаққини биласанми?

- Аллоҳ ва Расули билувчироқ, дедим.

- Аллоҳнинг бандалар устидаги ҳаққи Унинг Ўзигагина ибодат қилишлари ва бирон нарсани унга шерик қилмасликлари. Бандаларнинг Аллоҳ устидаги ҳаққи Унга бирон нарсани шерик қилмаган бандасини азобламаслиги», дедилар.

Шарҳ:

Аллоҳга ширк келтириш дегани: Аллоҳ таолога бошқа нарсаларни тенг қилиш ёки Аллоҳ билан бирга уларга ҳам ибодат қилишдир. Ибодат деганда фақат намоздаги каби бошини ерга қўйиб сажда қилишнинг тушунилмасин, бу ҳам ибодат, лекин ибодатнинг маъноси бундан анча кенгдир. Аллоҳ таоло буюрган ибодатларнинг турлари: ислом, иймон ва эҳсон кабилар. Дуо, қўрқув, умид, таваккул, (савобни) умид қилиш ва (азобдан) қўрқмоқ, ҳокисорлик, тавба қилиш, мадад сўраш, қурбонлик ва назр қилиш ва булардан бошқа Аллоҳ буюрган ибодатларнинг барчаси Аллоҳ таолога хосдир. Бу ибодатлардан бирортасини Аллоҳдан бошқасига қилган кимса мушрик ва кофир бўлади. Бунга далил:

وَمَنْ يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لَا بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِنْدَ رَبِّهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ

الْكَافِرُونَ

«Кимки Аллоҳ билан бирга бошқа илоҳга -унинг хақиқатда маъбуд эканига далилсиз- унга ибодат қилса, унинг ҳисоби парвардигорининг ҳузуридадир. Албатта кофирлар нажот топмаслар» (Муъминун: 117).

Ширк энг катта ва хатарли гуноҳдир. Пайғамбарларнинг ҳаммаси ўз умматларини тавҳидга буюриб, ширкдан қайтариш учун жўнатилган. Ким ширк амалини қилиб, тавба қилмай дунёдан ўтиб кетса, жаҳаннамда абадулабад қолади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ширк жуда хатарли гуноҳ, ундан ҳазар қилиш вожиб.
- 2- Аллоҳ таоло ширкдан бошқа ҳар қандай гуноҳ қилган бандани хоҳласа кечириб, хоҳласа азоблаши мумкин. Аммо ширкни тавба қилган бандасигагина кечиради.
- 3- Ким ширк амали устида ўлса, унинг ҳамма амаллари ҳабата бўлади.
- 4- Ширк амали жаҳаннамда абадий қолиб кетишга сабабдир.

17 – дарс

Риёнинг хатари

Имом Термизий Абу Саъд ибн Аби Фузола розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар Аллоҳ таоло одамларни ҳеч шубҳасиз кун - Қиёмат куни жамласа бир жарчи жар солиб: Ким Аллоҳ учун қилган амалида бирон нарсани шерик қилган бўлса, унинг савобини Аллоҳдан бошқа - ўша шерик қилган нарсаси - дан талаб қилсин, чунки Аллоҳ таоло ўзига бирон нарсани шерик қилишнишидан беҳожатдир дейди.

Имом Муслим ва Термизий Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Қиёмат куни одамлар ичида энг аввал ҳукм қилинадиган киши шаҳид бўлади. Уни олиб келинади ва Аллоҳ унга ўз неъматларини танитади, банда уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ: «Уларнинг шукронасига нима амал қилдинг?»-деб сўрайди. У банда: «То шаҳид бўлгунимга қадар Сен учун уришдим», - деб жавоб беради. Шунда Аллоҳ: «Ёлғон айтаяпсан, лекин сен одамлар сени (жасур-қўрқмас) дейишлари учун уришдинг ва дарҳақиқат, одамлар шундай ҳам дейишди», - дейди. Сўнг буйруқ берилади, уни дўзахга ташлаш учун юзтубан ерга судраб олиб кетилади.

Кейин илм ўрганган ва уни ўргатган, ҳамда Қуръон ўқиган кишини олиб келинади. Аллоҳ унга ҳам ўз неъматларини эслатади. У банда уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ: «Буларнинг шукронасига нима амал қилдинг?» - деб сўрайди. Банда: «Сен учун илм ўргандим, уни бошқаларга ўргатдим ва Қуръон ўқидим, деб жавоб беради. Аллоҳ: Алдаяпсан, сен илмни одамлар “Олим”, дейишлари учун ўргандинг, Қуръонни эса одамлар “қори” дейишлари учун ўқидинг, дарҳақиқат одамлар шундай ҳам дейишди”, - дейди Аллоҳ. Сўнгра буйруқ берилади – уни дўзахга ташлаш учун юзтубан ерга судраб олиб кетилади.

Шундан кейин Аллоҳ унга ризқини кенг қилиб берган, бойликнинг ҳамма туридан инъом қилган кишини олиб келинади. Аллоҳ унга ҳам Ўз неъматларини танитади. Банда уларни тан олади. Сўнг Аллоҳ: “Буларни шукронасига сен нима амал қилдинг?” – деб сўрайди. “Мол-давлатни Сен хуш кўрган бирон йўлни қолдирмай, ҳаммасига Сен учун сарф қилдим”, - дейди у. “Ёлғон айтаяпсан, лекин сен бу ишни одамлар сени “сахий” деб айтишлари учун қилгансан, дарҳақиқат одамлар шундай ҳам дейишди”, - дейди Аллоҳ. Сўнг буйруқ берилади, уни дўзахга улоқтириш учун юзи билан ерга судраб олиб кетилади.

Имом ибн Можа ривоят қилган ҳадисда Абу Саид ал-Худрий розияллоҳу анҳу дедилар: Биз Дажжолни гапириб ўтирган эдик, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам чиқдилар ва:

- Мен сизларга Дажжолнинг фитнасидан кўра сизларнинг хаққингизда мен учун хавфлироқ нарса ҳақида хабар берайми?», дедилар.

- Ҳа ё Расулаллоҳ, хабарини беринг, дедик.

- У маҳфий ширк, киши намоз ўқиш учун туради, бошқа киши уни кўриб тургани учун намозини чиройли қилиб ўқийди», дедилар.

Шарҳ:

Риё - ибодатларни – Аллоҳ учун эмас, балки - одамлар кўрсин деб хўжақўрсинга зийнатлаб бажаришдир. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам Риёни ширк, дедилар. Ва Умматни ундан огоҳлатирдилар, чунки бу амал махфий бўлганлигидан жуда кўп амалларга қоришиб кетади ва қилинган амаларни ҳабата қилади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам бизларга қаттиқ танбеҳ бериш учун саҳобалардай улуг зотлар риё қилиб қўйишидан қўрқилишининг хабарини берган.

2- Солиҳ кишилар ҳам сезмаган ҳолатда риё қилиб қўйиши мумкин.

3- Риё билан қилинган амал қабул бўлмайди.

4- Риёкорларга қаттиқ ваъийдлар бор.

18 – дарс

Тумор, кўзмунчоқ ва шунга ўхшаш нарсаларни осиб ҳукми

Аллоҳ таоло Зумар сурасинг 38-оятда шундай дейди:

قُلْ أَفَرَأَيْتُمْ مَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ أَرَادَنِيَ اللَّهُ بِضُرٍّ هَلْ هُنَّ كَاشِفَاتُ ضُرِّهِ أَوْ أَرَادَنِي

بِرَحْمَةٍ هَلْ هُنَّ مُمْسِكَتُ رَحْمَتِهِ قُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ يَتَوَكَّلُ الْمُتَوَكِّلُونَ

«Айтинг: Энди хабар берингларчи, сизлар Аллоҳни қўйиб дуо-илтижо қилаётган бутларингиз - агар Аллоҳ менга бирон зиён етказишни истаса-ўша бутлар У Зотнинг зиёнини арита олувчиларми? Ёки Аллоҳ менга бирон марҳамат қилишни ирода қилса, ўша бутлар у зотнинг марҳаматини ушлаб қолувчиларми? Айтинг: Менга Аллоҳнинг ўзи етарлидир. Таваккул қилувчи-суянувчи зотлар ёлғиз Унга таваккул қилурлар».

Имом Ахмад Уқба ибн Омир розияллоҳу анхундан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Ким тумор тақса, Аллоҳ унинг ишини охирига етказмасин», дедилар.

Бошқа ривоятда эса: «Ким тумор осса шубҳасиз ширк амалини қилибди», дедилар.

Имом Термизий Абдуллоҳ ибн Укайм розияллоҳу анхундан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Ким бирон нарсага боғланса Аллоҳ таоло уни ташлаб қўяди», дедилар.

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анху дейди: Мен Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам шундай деганларини эшитдим:

«— Оят ва ҳадислардан бошқа жоҳилий йўллар билан — урилган дам, тумор ва иситма-совутма ширк амалидир».

Шарҳ:

Юқоридаги ҳадисларда зикр қилинган «Тумор»дан мурод одамлар кўзидан сақлаш, шифо бўлиш, иситма-совутма ва бошқа ниятлар билан ўзларига ёки дарвоза ва бошқа ўринларга осиб қўядиган кўзмунчоқ, кўзтикон, ҳар ҳил суяклар, ип, тош, тақа ва шунга ўхшаш нарсалардир. Бундай нарсаларни осиб олган одамларнинг мушқули устига мушқул қўшилиб боради, чунки қачон шу нарсага кўзи тушса дарди яна кўзийди. Шунинг учун ҳам Пайғабаримиз соллalloҳу алайҳи ва саллам бундай одамларга қарата “Аллоҳ таоло ишини охирига етказмасин” деб дуо қилганлар. Энг хатарлиси, бундай нарсаларни осиб олиш ширк амалдир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Ким туморни фойда ёки зарар етказди, деб осиб олса ширк акбар яъни, катта ширк амалини қилибди, чунки бу киши Аллоҳдан бошқаси ҳам фойда ва зарар беради, деб эътиқод қилади, аммо тумор фойда ёки зарарга сабаб бўлади деса кичкина ширк қилган бўлади.

2- Тумор осиб мумкин эмас. Шу ўринда агар тумор Қуръондаги оятлардан иборат бўлсачи? деган савол туғилиши мумкин. Бу масалада уламолар ихтилоф қилишган, баъзилари жоиз, баъзилари жоиз эмас дейишган. Жоиз эмас деганларнинг далили:

*Тумор осиб олган одам, тумор билан нопок ўринларга кириб оятларни хорлашга сабаб бўлади;

*Тумор осган одамнинг қалби Аллоҳга эмас, балки туморга боғланади;

*Кўпчилик, туморларни Қуръон оятларидан иборат деб ўйлашади, лекин тумор оддий қоғоз ёки баъзи нажосатлардан иборат бўлиши мумкин;

3- Шунингдек бу ҳукмга дарвоза, саййора ва бошқа нарсаларга кўз тегмасин, деб осилган тумор, катта ёки кичик ҳажмдаги Қуръон, латта ва мунчоқлар ҳам киради

19 – дарс

Фолбин, мунажжим ва коҳинларга боришнинг ҳаромлиги

Аллоҳ таоло Намл сурасининг 65-оятида шундай дейди:

قُلْ لَا يَعْلَمُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الْغَيْبَ إِلَّا اللَّهُ

«Айтинг: Осмонлар ва ердаги ғайбни Аллоҳдан ўзга ҳеч ким билмайди».

Пайғамбаримиз аёлларининг биридан ривоят қилинади, Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Ким фолбинга борса, ундан бирон нарса ҳақида сўраса унинг намози қирқ кун қабул бўлмайди». (Имом Муслим ривоят қилган).

Абу Довуд Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулудлоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким фолбинга борса ва у айтган хабарни тасдиқласа ёки аёлига узрли-ҳайз ҳолатида ёки дубурига-орқа чиқарув йўлига яқинлик қилса Мухаммадга нозил бўлган нарсдан пок бўлибди», дедилар.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Одамлар Расулудлоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан коҳинлар ҳақида сўрашди.

- Улар ҳеч нарса эмаслар, дедилар.

- Улар бир нарсани айтадилар, гоҳо у рост чиқиб қолади-ку? дейишди.

- Ўша битта рост бўлган калимани жинлардан бири ўғирлаб олади кейин уни ўз дўстининг қулоғига ташлайди. Улар унга юзта ёлғонни қўшишади», дедилар.

Шарҳ:

Ғайб илми Аллоҳ таолонинг ўзига хос бўлиб, уни ўзидан бошқа на фаришталар ва на пайғамбарлар билади. Ким ғайб илмини даъво қилса, каззоб, фолбин бўлади, агарчи баъзан унинг гапи тўғри чиқиб қолса ҳам. Шунинг учун ҳам фолбинларга бориш ёки улардан бирон нарса сўраш ҳаромдир. Бандаларнинг биронтаси ғайбни даво қилса ёки бирон махлуқ ғайбни билади деб эътиқод қилса Қуръон ва ҳадисни ёлғонга чиқаргани учун кофир бўлади.

Юқоридаги ҳадисларда келган «Мухаммадга нозил бўлган нарсдан пок бўлибди» маъноси, бир киши ҳақида «гуноҳдан пок бўлди» дейилади, яъни, унда гуноҳдан асар ҳам қолмади. Коҳинга бориб, ундан ғайбга тааллуқли бирон нарса ҳақида сўраса у Мухаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламга нозил бўлган нарса — у Исломи дини, Қуръон Карим — дан пок бўлади, яъни унда Исломи динининг асари қолмайди.

«Жинлардан бири ўғирларб олади» яъни, Осмондан хабар олиб тушувчи фаришталар ўзларининг, Ердаги ишларни бошқариб турувчи биродарлари-фаришталарга бўладиган ишларни хабар бераётганларида жинлар эшитишга ҳаракат қилади, гоҳида бирон калима унинг қулоғига тушади, у уни олиб дарҳол фолбин дўстига беради, у эса ҳалиги битта сўзга юзта ёлғонни қўшиб-чатиб одамларга етказди. Ана шу битта гап тўғри келиб қолса, одамлар ана фалончи фолбинни айтгани тўғри чиқди, деб унинг бошқа гапларига ҳам ишонадилар. Қуръон Каримда

وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحَ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيْطَانِ

«Дарҳақиқат Биз энг яқин осмонни чироқлар (юлдузлар) билан безадик ва уларни шайтонларга отиладиган тошлар қилиб қўйдик» (Мулк сураси: 5), яъни, кофир жинлар сўз ўтириш учун осмонга кўтарилсалар уларга тош отилади, шундай бўлсада гоҳида биттаси ўз мақсадига эришади. Бунинг ортида ётган ҳикматни Ёлғиз Аллоҳгина билади.

Шу ўринда «Ғайб» калимасига ҳам тўхтаб ўтсак. Ғайб икки турли бўлади:

- 1) Келажакда бўладиган барча ишларга боғлиқ ғайб.
- 2) Бўлиб ўтган нарсаларга боғлиқ ғайб.

Биринчи турдаги ғайбнинг илми фақат Аллоҳгагина хос. Аммо иккинчи турдаги ғайбни бошқалар ҳам билади. Бу ғайб нисбийдир. Масалан: бир киши 10 минг сўм пул йўқотди, бу пул эгасидан ғойиб бўлди. Бу пулни кимдир топиб олди, ёки унинг қаерда турганини кўриб-билди. Бу пулнинг қаердалиги эгасига нисбатан ғайб, аммо унинг ўрнини билган одамга нисбатан ғайб эмас. Демак, фолбинга бориб, йўқолган нарса ҳақида сўралса, у жавоб берса ва жавоби тўғри чиқса, бундан ажабланишга ҳожат йўқ, чунки у йўқолган нарсани ўзи билан бирга ишлайдиган жиндан сўраб билиши мумкин. У жин дарҳол ўзи ва бошқа шериклари билан у нарсани излашга тушади, ёки нарсанинг ўрнидан бирортаси хабардор бўлади, у келиб фолбинга хабар беради. Кўп ҳолларда улар ҳам йўқолган нарсани тополмайдилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ғайб илмини даъво қилган фолбин ёки мунажжимларга бориш ҳаром.
- 2- Фолчи, коҳинларнинг баъзан гапи тўғри чиқиб қолади, лекин улар битта рост сўзга юзта ёлғонни қўшиб гапиришади.
- 3- Экстрасенслик, кафтдан келажакни ўқиб бериш, гороскоп, хуллас, барча шу қабилдаги нарсалар фолбинлик ва мунажжимликка киради.

20 - дарс

Сеҳр ва ундан хазар қилиш

Аллоҳ таоло Бақара сурасининг 102-оятда шундай дейди:

وَاتَّبِعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيْطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سُلَيْمَنَ ۗ وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَنُ وَلَكِنَّ الشَّيْطِينَ كَفَرُوا
يَعْلَمُونَ النَّاسَ السَّحَرَ وَمَا أَنْزَلَ عَلَى الْمَلَائِكَةِ بَيِّنَاتٍ هَرُوتَ وَمَرُوتَ ۗ وَمَا يُعَلِّمَانِ مِنْ أَحَدٍ
حَتَّىٰ يَقُولَا إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ ۗ فَيَتَعَلَّمُونَ مِنْهُمَا مَا يُفَرِّقُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَزَوْجِهِ ۗ

«Ва Сулаймон давридаги шайтонлар (жинлар) айтган нарсаларга эргашадилар. Сулаймон кофир эмас эди, балки одамларга сеҳр ўргатадиган шайтонлар кофир эдилар ва Бобилдаги Ҳорут ва Морут номли фаришталарга туширилган нарсаларга эргашадилар. Ҳолбуки у фаришталар: Биз фақатгина фитнамиз, бас (бу айтган нарсаларга) кофир бўлиб қолма демасдан туриб ҳеч кимга ҳеч нарса ўргатмас эдилар. Ва ўшалардан (Ҳорут ва Морутдан) эр-хотиннинг ўртасини бузадиган нарсалар ўрганадилар».

Тоҳа сурасининг 69-оятда шундай дейди:

وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُ حَيْثُ أَتَىٰ

«Сеҳргарлар эса қаерда бўлмасин зафар топмас».

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам:

— Еттита ҳалок қилувчи – катта гуноҳлар - дан эҳтиёт бўлинглар», дедилар. Саҳобалар:

– Ё Расулаллоҳ, улар нималар, деб сўрашди.

– Улар: Аллоҳ таолога ширк келтириш, сеҳр, Аллоҳ таоло ўлдиришни ҳаром қилган жонни ноҳақ ўлдириш, судхўрлик, етимнинг молини ейиш, жангда орқага қочиш ва гуноҳ-маъсиятлардан пок бўлган мўъмина аёлларга бузуқ деб тухмат қилиш», дедилар.

Шарҳ:

Сеҳр сеҳргарни ёки сеҳргарга боровчини дунё ва оҳиратда ҳалок қилувчи гуноҳи кабирадир. Шариатимизда сеҳргарнинг калласи қилич билан узиб ташланади, чунки у шайтонлардан сеҳр қилишга мадад сўраб, Аллоҳни қўйиб уларга ибодат қилиб мушрик, кофир бўлади. Сеҳргарларга бориш ва улардан бирон нарса талаб қилиш ҳаромдир. Дард берувчи ҳам дардингизга шифо берувчи ҳам ёлғиз Аллоҳнинг ўзи, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам Ибн Аббос розияллоҳу анхумога васият қилиб туриб “Агар бирон нарса сўрасангиз Ёлғиз Аллоҳнинг ўзидан сўранг, агар мадад сўрасангиз Ёлғиз Аллоҳнинг ўзидангина сўранг” деганлар. Баъзи эркак ва аёллар турмуш ўртоғида сал ўзгаришни сезиб қолса иккисининг ўртасиги иссиқлик солиб қўйиши учун дарҳол сеҳргар хузурига шошади. Арзимаган нарсага иймонни сотиб қўйиш мўъминларнинг сифатларидан эмас.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Сеҳр ҳаром ва эгасини ҳалок қилувчи гуноҳлардан.

2- Сеҳр инсоннинг динини барбод қилади. Аллоҳ таоло Бақара сурасининг 102-оятда сеҳргарлар ҳақида шундай дейди:

إِنَّمَا نَحْنُ فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ

«Албатта Биз фитнамиз (биз айтган амалларни қилиб) кофир бўлиб қолма».

Чунки сеҳр — сеҳргар ўз шайтонларига қурбонлик ва турли ибодатларни қилганидан кейингина хосил бўлади. Шунинг учун ҳам фолбинга борган кишига фолбин бир жонлиқни (ўзининг алвастиларига) атаб қон чиқаришга буюради.

3- Сеҳргарларга бориш ва улар билан алоқа қилиш ҳаром.

21 – дарс

Қуръон ва саҳиҳ ҳадислардаги дуолардан бошқа нарсалар билан дам солиш

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳу шундай дейди – Мен - Расулаллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам шундай деганларини эшитдим:

Албатта - Қуръон ва ҳадислардаги дуолардан бошқа жоҳилий йўллар билан - дам солиш, тумор ва ҳалақаларни – кўздан сақлайди, шифо бўлади ёки иситади-совутади деб – осиб олиш ширкдир.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулаллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўлимидан аввалги касалида Ихлос, Фалақ ва Нос суралари билан ўзига дам соларди, оғирлашиб қолгач мен ўша сураларни ўқиб дам солиб, қўлларининг баракасини умид қилиб, ўз қўллари билан баданини силардим.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулаллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам аҳлибайтларининг баъзиларига дам солиб, ўнг қўли билан силаб туриб шундай дер эди: «Аллоҳумма Роббан-наас, азҳибил-баъс, ишфи, анташ-шаафий, ла шифаа илла шифааук, шифаан ла юғодиру сақома (н)». Эй Парвардигор, инсонларнинг роббиси, касалликни кетказ, Сен шифо берувчисан, Сенинг шифоингдан бошқа ҳеч бир шифо йўқ, ундан кейин касаллик қолмайдиган шифо билан шифолагин.

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Оиша онамиз розияллоҳу анҳо шундай дейди: Расулаллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам чаён чаққан кишига ва шунга ўхшаган дардларга дам солишга рухсат бердилар.

Шарҳ:

Дам солиш деганда, касал кишига Қуръон оятларидан ёки саҳиҳ ҳадисларда келган дуоларни ўқиб дам солиш ёки касалнинг оғриган жойига қўлни қўйиб ўқиш тушилинади. Бу амал - Аллоҳнинг изни билан агар Қуръон ва саҳиҳ ҳадислардан иборат бўлса,- фойдали бўлади, агар шайтонлар воситаси билан бўлса ширк бўлади. Кўпчилик Қуръон билан дам солувчилар билан шайтон мадади ила дам солувчиларнинг фарқини билмагани учун биз шайтон билан дам солувчиларнинг аломатларига ишора қилиб кетамиз:

Сеҳргарнинг аломатлари:

Биз зикр қиладиган аломатларнинг биронтасини топсангиз билингки бу киши сеҳргар, азайимхон, дарҳол ундан узоқлашинг.

- 1- Бемордан беморнинг исмини, онасининг исмини сўрайди.
- 2- Беморнинг бирон нарсасини олади: рўмолча, кийимидан бир бўлак ва шунга ўхшаш.
- 3- Кўпинча бир муайян сифатдаги жонлиқни сўйиб, муайян сифатда пишириб маълум шахсларга ёки маълум маконларга олиб боришни талаб қилади.
- 4- Араб тилида бўлмаган, тушунарсиз дуоларни ўқийди.
- 5- Гапининг орасида парилар, кишилар, авлиёлар ёрдам беради деб айтади.
- 6- Гоҳо бемордан одамларга кўринмай, алоҳида қуёш ҳам тушмайдиган хонада ўтиришини талаб қилади.
- 7- Гоҳо беморга баъзи нарсаларни бериб, уни кўмиб юборишга ёки ёқиб юборишга буюради.
- 8- Баъзилари бемордан аввал унинг исми, яшаш жойи ва муаммоси ҳақида айтиб беради.
- 9- Баъзан беморга катаклар ичига чизилган ҳар хил шакллардан иборат қоғозни тумор қилиб беради ёки берадида кейин уларни ўчириб юборишга ёки ёқиб юборишга буюради.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Қуръон ва шаръий дуолар билан дам солиш жоиз.
- 2- Қуръон ва шаръий дуолардан бошқа маъносиз лафзлар билан дам солиш ҳаром.
- 3- Агар дам солишда Аллоҳдан бошқасига дуо қилиш, бошқалардан мадад сўраш бўлса ширк акбар бўлади.
- 4- Инсон ўзига шаръий дуолар билан дам солиши суннат, бошқалардан дам солиб қўйинг деб талаб қилиши шарт эмас.

22 - дарс

Аллоҳдан бошқасига қасам ичиш ҳаром

Ибн Умар розияллоху анҳумо ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloх соллalloху алайҳи ва саллам: «Аллоҳ сизларни ота-боболаринг номи билан қасам ичинингиздан қайтаради, ким қасам ичса Аллоҳ номигагина ичсин ёки жим бўлсин», дедилар.

Имом Абу Довуд Бурайда розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллalloху алайҳи ва саллам: «Ким омонатга қасам ичса биздан эмас», дедилар.

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Ибн Умар розияллоху анҳумо бир кишини: “Қаъбага қасам” деганини эшитди. – Унга қараб деди: Аллоҳдан бошқасига қасам ичма, чунки мен Расулulloх соллalloху алайҳи ва салламнинг: «Ким Аллоҳдан бошқасига қасам ичса кофир ёки мушрик бўлибди», деганларини эшитганман.

Шарҳ:

Ким махлуқларнинг биронтасининг номига қасам ичса уни улуғлаган бўлади. Расулulloх соллalloху алайҳи ва саллам Аллоҳдан бошқасига қасам ичишдан қайтардилар ва бу амални ширкдан ҳисобладилар. Қасам фақат Аллоҳнинг исм ва сифатларигагина ичилади. Ундан бошқасига қасам ичиш ҳаром. Ҳар бир мусулмон киши бундай амалдан четланиши ва бошқаларда кўрса инкор қилиши вожибдир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Аллоҳдан бошқасига қасам ичиш ҳаромдир, чунки бу амал кичина ширк бўлиб гуноҳи кабиралардан ҳисобланади.

2- Каъба, Пайғамбар, нон, йўл, пир, дастурхон ва шунга ўхшаш бошқа нарсаларга қасам ичиш ҳаромдир.

3- Қасам фақатгина Аллоҳнинг исми ва сифатларигагина ичилади.

23 – дарс

Шумланиш

Анас розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Касал юқиши йўқ, шумланиш ҳам йўқ, лекин некбинлик (яхши фол) ва ширин сўз мени ажаблантиради», дедилар.

Имом Абу Довуд Ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Шумланиш ширкдир», дедилар.

Шарҳ:

Бирор ишни қилишга киришган пайтида қарға ёки бойўғлини кўриш, қора мушук йўлини кесиб ўтиши ва шунга ўхшаш нарсалар сабабли мақсадидан қайтишига шумланиш дейилади. Исмлар, рақамлар ва шунга ўхшаш нарсалар ёмонлик келтиради деб эътиқод қилиш ҳам шумланиш ҳисобланади. Шумланиш ширкдир, чунки махлуқлардан шумлаган одамнинг Аллоҳга бўлган таваккули сусаяди ва ўша махлуқларда ҳам бир нав фойда ёки зарар келтира олиш хусусияти бор деб эътиқод қилади. Аммо яхши фолда қалб Аллоҳдан ўзгага боғланмайди, балки келажақда бўладиган яхшиликдан умид қилади ва Аллоҳга бўлган гумони гўзал бўлади. Масалан бирон оғир касал бўлиб ётган одам бировнинг "саломат" деганини эшитиб қоладида, бундан унинг кўнглига ҳушнудлик кириб, "ажаб эмас соғайиб, саломат бўлиб кетсам" деган нарса кўнглидан ўтади ва Аллоҳнинг қазосига яхши гумон қилиб, шифо беришини умид қилиб қолади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Шумланиш жоиз эмас.

2- Шумланиш бирон амал ёки ниятни тарк қилишга сабаб бўлса ширк бўлади, чунки бундай одам Аллоҳдан бошқаси фойда ёки зарарни жалб қилишга қодир деб эътиқод қилиб қолади.

3- Аллоҳ таолодан яхшиликни кутиб, ишларни яхшиликка таъвил қилиш суннатдир.

24 – дарс

Тақдирга иймон келтириш

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Умар розияллоҳу анҳу шундай дейди: «Биз Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ҳузурини ўтирган эдик, тўсатдан кийимлари оппоқ, сочи тим қора, афтидан мусофирга ўхшамайдиган ва бизга номаълум бўлган бир киши кириб келди. Юриб келиб Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг олдидан чўккалаб ўтирди. Икки тиззасини У зотнинг тиззаларига жипслаштирди ва икки кафтини сонлари устига қўйди. Ва деди: Эй Муҳаммад, менга ислом ҳақида хабар беринг. Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: Аллоҳдан ўзга ҳақ худо йўқлигига ва Муҳаммад Аллоҳнинг расули эканлигига гувоҳлик бермоғинг. Намозни тўла барпо қилмоғинг. Закотни адо этмоғинг. Рамазон ойи рўзасини тутмоғинг. Йўлга қодир бўлсанг Байтуллоҳга ҳаж-зиёрат қилмоғинг. Тўғри айтдингиз деди. Унинг сўзидан ажабландик, аввал сўради кейин эса тўғри айтдингиз деб тасдиқлаб қўйди. (Номаълум киши) деди: Менга иймон ҳақида хабар беринг. Росулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтдилар: Аллоҳга, унинг фаришталарига, пайғамбарларига ва охират кунига иймон келтирмоғинг ҳамда тақдирнинг яхшию ёмонига иймон келтирмоғинг. Тўғри айтдингиз деди. Менга эҳсон ҳақида хабар беринг деди. Аллоҳга уни кўриб турганингдек, агар сен уни кўрмаётган бўлсанг, у сени кўриб турганингдек ибодат қилмоғинг дедилар. Менга Қиёмат хабарини беринг деди.

Қиёмат ҳақида сўралаётган киши сўровчидан билувчироқ эмас дедилар. (Яъни: буни мен ҳам, сен ҳам билмаймиз). Ундай бўлса унинг аломатларидан хабар беринг деди: Чўри ўз хожасини туғмоқлиги, яланг оёқ, камбағал қўйчувонларнинг (бир-биридан баланд, гўзал) уйларни қуришда бахшлаётганларини кўрмоғинг, дедилар.

Умар айтади: (номаълум киши) кетди, биз эса бироз тин олиб ўтирдик. Шунда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: эй Умар, бу сўроқлаб келган ким биласизми, деб, сўрадилар? Аллоҳ ва Росули билувчироқ дедим. Бу Жаброил сизларга динингиз ишларини ўргатиш учун келди, дедилар».

Имом Муслим Абдуллоҳ ибн Амр розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Аллоҳ таоло халойиқнинг тақдирини осмонлар ва ерни яратишдан эллик минг йил аввал ёзиб қўйди, ўшанда Аллоҳнинг Арши сув устида эди», дедилар.

Шарҳ:

Иймон устунларидан бири тақдирнинг яхши ва ёмонига иймон келтиришдир. Инсон ўзига етаётган зарар ёки фойда Аллоҳ тақдир қилгани учун етаётгани ва етмай қолган яхшилик ёки ёмонлик Аллоҳ азалда ёзиб қўйгани учун етмаганига тўлиқ иймон келтирмагунича комил мўъмин бўла олмайди. Чунки Аллоҳ таоло ҳамма бўладиган ишларни азалдан билган ва лавҳул маҳфузга ёзган, вақти келганда унинг бўлишини ирода қилган.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Тақдир ҳақ, бўлаётган ҳамма ишлар Аллоҳнинг қазо ва қадари билан бўлади.
- 2- Тақдирга иймон келтириш ва таслим бўлиш вожибдир, чунки қадар иймон устунларининг биридир.

25 – дарс

Аллоҳга таваккул қилиш

Аллоҳ таоло Талоқ сурасинг 3-оятда шундай дейди:

وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ

«Ким Аллоҳга тавваккул қилса, бас (Аллоҳ) Ўзи унга етарлидир».

Тоғобун сурасинг 13-оятда эса

وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ

«Бас мўъминлар ёлғиз Аллоҳга тавваккул қилсинлар – суянсинлар». дейди.

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Менга ўтган умматлар кўрсатилди. Бир пайғамбарни кўрдим у билан бир неча киши бор эди. Бир пайғамбарни кўрдим у билан битта ва иккита киши бор эди. Бир пайғамбарни кўрдим у билан бирон киши йўқ эди. Тўсатдан менга катта жамоъат кўрсатилди, улар менинг умматим бўлса керак деб ўйладим, менга бу Мусо алайҳиссаломнинг қавми дейилди. Қараб тургандим жуда катта жамоа кўринди, менга мана шу сизнинг умматингиз улар ичидан етмиш минги борки улар жаннатга ҳисобсиз ва азобсиз кирадилар дейилди» дедилар. Кейин ўринларидан туриб уйларига кириб кетдилар. Саҳобалар – жаннатга беҳисоб кирадиганлар ҳақида– баҳсга кириб кетишди. Баъзилар: Улар Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламга ҳамсуҳбат бўлганлар (саҳобалар) бўлса керак деса, бошқалари: Улар Ислом келганидан кейин туғилиб, бирон ширк амалини қилмаганлар бўлса керак дейишди, шу зайлда бир қанча нарсани зикр қилдилар. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам уйларидан уларнинг ҳузурига қайтиб чиқдилар, улар ўзаро ўрталарида бўлган баҳсдан Расулulloҳни хабардор қилишди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Улар ўзларига дам солишни бошқалардан талаб қилмайдиганлар, куйдириб даволанмайдиганлар, шумланмайдиган ва Роббиларига тавваккул қиладиганлар».

Шарҳ:

Таваккул қалб ибодатларининг энг улуғидир. Таваккулнинг маъноси: қалб Аллоҳнинг ўзигагина суяниши ва шаръий сабабларни қилгандан кейин ишларнинг ҳаммасини Аллоҳнинг ўзига топшириш. Бошқача қилиб айтадиган бўлсак: Таваккул сабабларни тайёрлагандан кейин сабаблардан назарни узиш. Аллоҳ таоло Ўзига таваккул қилувчиларни кўп ўринларда мақтаган ва уларга улуғ мукофотларни ваъда қилган.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Таваккул манзилати улуғ, чунки таваккул улуғ ибодатлардан.
- 2- Таваккулни амалий бажариш, жаннатга ҳисоб-китобсиз киришга сабаб бўлади.
- 3- Таваккул сабабларни қилиш билан бирга қилинади.

26 – дарс

Салом бериш

Аллоҳ таоло Нур сурасининг 27-оятида шундай дейди:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْذِنُوا وَتَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ﴿٢٧﴾

«Эй мўминлар, ўз уйлариңиздан бошқа уйларга то изн сўрамагунингизча ва эгаларига салом бермагунингизча кирмангиз».

61-оятида эса:

فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبْرَكَةً طَيِّبَةً ﴿٦١﴾

«Қачон уйларга кирсангизлар бир-бирларингизга Аллоҳ ҳузуридан бўлган муборак покиза саломни айтинглар, (яъни “Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокотух денг)».

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Амр разиллоҳу анҳума шундай дейди: Бир киши Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан

- Ислом амалларининг қайсиниси яхши? деди.

- «Мискинларга таом беришингиз ва таниган ва танимаган одамга салом беришингиз», дедилар.

Муттафақун алайҳ бўлган бошқа бир ҳадисда Баро ибн Озиб розияллоҳу анҳу шундай деди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизни етти нарсага буюрдилар: беморни зиёрат қилиш, жанозаларга эргашиш, - агар биров акирса ва “алхамдулиллаҳ” деса унга – “ярҳамукаллоҳ” дейиш, заифларга ёрдам бериш, мазлумларга қўмаклашиш, саломни ошкор қилиш ва қасамни оқлаш (яъни агар қасам ичса қасамини бажариш)», дедилар.

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Иймон келтирмагунингизча жаннатга кирмайсизлар, бир-бирингизни яхши кўрмагунингизча мўмин бўлмайсизлар. Агар уни қилсангиз бир-бирингизни яхши кўриб қоладиган амалга сизларни йўллаб қўяйми?! Орангизда саломни фoш яъни, ошкор қилинглар».

Шарҳ:

Саломлашиш Ислом умматининг шиорларидан бири. Аллоҳ таоло саломлашишни мусулмонлар орасидаги кўришиш ва мусулмоннинг мусулмон биродари устидаги ҳақларнинг биттаси қилди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам саломни одамлар орасида балаңд овоз билан ошкор қилиш жаннатга олиб бориши ва мусулмонлар орасидаги муҳаббатга сабаб бўлишидан хабар бердилар. Бугунги кунда саломни ошкор қилишни кўйинг, салом беришининг ўзи йўқолиб кетмоқда, берилса ҳам фақат танишларга берилади, бу ҳам суннатга хилоф бўлиб, қиёматнинг аломатларидан бири. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи ва саллам таниган ва танимаганларга баробар салом беришга буюрганлар. Сахобалар одамларга салом бериб, ажр олиш учун атай бозорларга чиқишар эди.

Аллоҳ таоло ҳаммамизни бир-биримизга саломни ошкор қиладиган муҳаббатли мўминлардан қилсин.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Саломнинг фазли улугдир, саломнинг асли Аллоҳнинг ҳузуридан бўлган муборак олқишдир.
- 2- Салом мўъминларни жаннатга киришларига сабаб бўладиган муҳаббатга сабаб бўлади.
- 3- Салом таниган ва танимаган ҳамма мусулмонларга берилади.

27 – дарс

Салом қандай берилади?

Абу Ҳурайра розияллоху анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Аллоҳ таоло Одам алайҳис саломни яратгач унга бор - ана у ўтирган бир жамоа фаришталарга - салом бер ва сенга нима жавоб беришларини эшит, ана шу сенинг ва зурриётларинг саломни деди. — Одам алайҳис салом фаришталарга бориб: "Ассаламу алайкум" деди. Фаришталар: "Ассаламу алайку ва роҳматуллоҳ" дейишди, улар "ва роҳматуллоҳ" ни зиёда қилишди», дедилар.

Имом Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган ҳадисда Имрон ибн Ҳусайн розияллоху анҳу шундай дейди: Бир киши Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламга келиб: Ассаламу алайкум деди. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам алик оддилар, сўнгра у ўтирди. Расулуллоҳ: ўнга -яъни ўнга хасанот ёзилди- дедилар. Кейин бошқа одам келиб: Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳ деди. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам унга ҳам алик қайтариб "йигирмата" дедилар. Яна бошқа бир одам келиб: Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокаатуҳ деди, алик олганларидан кейин ўтирди. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам "ўттизта"», дедилар.

Шарҳ:

Саломнинг ўзига хос лафзлари бўлиб, Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг суннатлари бу лафзларни бизларга ўргатган. Биринчи салом Одам алайҳис салом билан фаришталар орасида бўлиб, Аллоҳ таоло ўша саломни Одам болаларига ато қилган. Бу лафз мусулмон киши салом берганида энг афзал суратида: "Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳи ва барокаатуҳ" дейишидир. Агар қисқа қилиб: "Ассаламу алайкум" ёки "Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳ" деса ҳам бўлади, лекин юқоридаги ҳадисда зикр қилинган ажрни тўлиқ олмайди. Саломга алик олиш ҳам ҳудди шу суратда бўлади, лекин аликни саломдан зиёдароқ қилиш ҳам суннатдир, масалан биров "Ассаламу алайкум" деса, "ва алайкумус-салам ва роҳматуллоҳ" деса яхши бўлади ёки "ва барокаатуҳ" ни ҳам қўшиб қўйса янада гўзал бўлади. Аллоҳ таоло ҳаммамизни суннатга мувофиқ салом беришга ва йўқолиб бораётган суннат амалларини тириштиришга муваффақ қилсин.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Суннатга мувофиқ салом бериш "Ассаламу алайкум" дейиш. Маъноси жуда кенг бўлиб, қисқа таржимаси "Сиз мен томонидан тинчлик, омонлиқдасиз" дегани. Аммо бугунги кунда кўпчиликнинг "Ассому алейкум" деб бераётган саломининг маъноси "Сизга ўлим сўрайман" дегани.

2- Агар саломига "ва роҳматуллоҳ" ни қўшса ажри зиёда бўлади, "ва барокаатуҳ" ни ҳам қўшса ажри тўлиқ бўлади.

3- Саломга алик олиш фарз, аликни қайтармаса гуноҳкор бўлади.

4- Алик олган киши унга қандай салом берилса шундай қилиб, қисқартмасдан жавобини қайтариши вожиб, зиёдаси билан қайтариш суннат, аммо саломга "хуш келибсиз", "келинг", "яхши келдингизми?" ва шунга ўхшаш калималар билан жавоб қайтариш жоиз эмас.

28 – дарс

Салом бериш одоблари ҳақида

Уйга кирганда салом бериш

Аллоҳ таоло Нур сурасининг 61-оятида шундай дейди:

«Агар уйларга кирсангизлар бир-бирларингизга Аллоҳ ҳузуридан бўлган муборак покиза саломни айтинглар (яъни “Ассаламу алайкум денглар”)».

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Анас ибн Молик шундай деди: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам менга:

«Эй бола, агар уйингга кирсанг аҳлингга салом бер, сенга ва аҳли байтингга барака бўлади», дедилар.

Миқдод ибн Амр розияллоҳу анҳу ривоят қилишича, Пайғамбар соллalloҳу алайҳи ва саллам агар тунда уйга кирсалар, ухлаётганни уйғотиб юбормайдиган, уйғоқ одам эшитадиган қилиб берардилар (Имом Муслим ривояти).

Ёш болаларга салом бериш

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу ёш болалар олдидан ўтди ва уларга салом бериб, Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам шундай қилар эди, деди.

Шарҳ:

Саломнинг мусулмон киши амал қилиши керак бўлган ўзига хос одоблари бор. Шу одоблардан: киши уйига кираётганда салом берса, уйига барака киради ва аҳли байти билан учрашуви муборак суннатга амал қилган ҳолда бўлади. Шунингдек катталар ёш болаларга салом бериши суннат, ёш болаларга салом беришингиз билан қалбингиздаги кибр йўқолиб, ўрнини тавозелик олади ҳамда саломлашиш одобини ёш болаларга ўргатган бўласиз.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Киши уйига салом бериб кириши суннат.
- 2- Уйда ҳеч ким бўлмаса ҳам салом бериб кирилади.
- 3- Катталар ёш болаларга салом бериши суннат.

29 - дарс

Кофирларга биринчи бўлиб салом беришнинг ҳаромлиги

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Яхуд ва насороларга саломни биринчи бўлиб берманглар, агар уларнинг биронтаси билан йўлда рўпара келиб қолсанглар, йўлнинг чеккасидан юришга мажбур қилинганлар», дедилар.

Анас розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Агар сизларга Аҳли китоблар салом берса “ва алайкум” деб қўйинглар», дедилар.

Усома ибн Зайд розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам мусулмон ва – бутга ибодат қиладиган - мушриклар аралаш бўлган бир мажлис ёнидан ўтдилар ва уларга салом бердилар (Имом Бухорий ва Муслим ривояти).

Шарҳ:

Салом мусулмонларнинг олқиши бўлиб, унда салом берилган одамга нисбатан ҳурматлаш бор. Шунинг учун кофирларга биринчи бўлиб салом берилмайди. Мабодо улар бизга биринчи салом беришса алик оламиз.

Абу Хурайра розияллоҳу анҳунинг ҳадисдаги: «агар уларнинг биронтаси билан йўлда рўпара келиб қолсанглар, йўлнинг чеккасидан юришга мажбур қилинганлар» жумласи ҳақида имом Қуртубий шундай дедилар: "Бунинг маъноси: Уларни ҳурмат қилиб тор йўлнинг четига чиқманглар" дегани. Шундай дейилса бу жумла ҳадиснинг аввалидаги жумлага тўғри келади. Ҳадиснинг маъноси "Улар билан кенг йўлда тўғри келиб қолсанглар уларни йўлнинг чеккасига сиқиб чиқаринглар дегани эмас". Чунки бунда улар учун озор бор, биз уларга сабабсиз озор беришдан қайтарилганмиз".

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Кофирларга биринчи салом бериш ҳаром, агар бизга салом беришса “ва алайкум” деб қўямиз.
- 2- Агар мажлис мусулмон ва кофирлардан иборат бўлса уларнинг ҳаммасига салом берилади.

30 – дарс

Салом бериш одобларидан (2)

Абу Ҳурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Отлиқ пиёдага, пиёда юрган ўтирганга ва озчилик кўпчиликка салом беради», дедилар.

Имом Бухорий ривоятида: «Кичик каттага салом беради», дедилар.

Имом Абу Довуд ва Термизий Абу Умома розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Одамлардан Аллоҳнинг раҳматига яқинроғи саломни биринчи бошлаган кишидир», дедилар.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоху анху – намозни ёмон ўқиган одам қиссасида - шундай дейди: Бир киши масжидга кириб намоз ўқиди, сўнгра Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламга келиб салом берди. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам саломига алик қайтариб: «қайт, намозингни бошқа ўқи, сен намоз ўқимадинг» деди. У киши қайтиб яна намоз ўқиди, кейин келиб пайғамбар соллаллоху алайҳи ва салламга салом берди. Мана шу ҳолат уч марта такрорланди.

Имом Абу Довуд Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар: «Агар биронтангиз биродарига йўлиқса унга салом берсин — икковлари кетаётганида— ўрталарини дарахт, девор ёки харсангтош ажратса, сўнгра яна бирлашишса биродарига салом берсин».

Имом Абу Довуд ва Термизий Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар биронтангиз мажлис устидан чиқиб қолса салом берсин. Агар мажлисда ўтиргиси келса ўтирсин, мажлисдан турса яна салом берсин. Биринчи салом иккинчи саломдан ҳақлироқ эмас- яъни иккала саломнинг ҳукми баробардир-», дедилар.

Шарҳ:

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам бизларга таълим берган саломнинг суннат ва одобларидан баъзилари ушбулардир: Бирор нарсани миниб олган одам пиёда одамга, пиёда одам ўтирганга, тавозуъ бобидан ва биродарининг кўнглини хушлаш учун салом беради. Озчилик кўпчиликка ва ёшлар катталарга ҳурматлаб салом беради. Агар икки мусулмон учрашиб қолса Аллоҳнинг раҳматига яқинроғи биринчи салом берганидир, чунки у яхшиликка интилувчироқ эди. Мусулмон киши биродари билан сўрашган бўлсаю, яна бироздан кейин учрашиб қолса қайта салом бериши мустаҳабдир, бунга юқоридаги учинчи ва тўртинчи ҳадислар далолат қилмоқда. Шунингдек бирон мажлисга келганда ва мажлисдан турганда салом бериш ҳам суннат.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Бирор нарсани миниб олган одам пиёда одамга, пиёда одам ўтирганга, озчилик кўпчиликка ва ёшлар катталарга ҳурматлаб салом берилади.
- 2- Саломни аввал берган кейинги бергандан Аллоҳнинг раҳматига яқинроқ эканлиги.
- 3- Мусулмонлар орасини бирор нарса ажратса, сўнгра яна бирлашишса биродарига салом бериш кераклиги.
- 4- Мусулмонлар ажралаётганларида ҳам салом берилади.

31 - дарс

Қўл бериб кўришишнинг мустаҳаблиги

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Қатода раҳимахуллоҳ Анас розияллоху анхуга:

— Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг асҳоблари ўртасида қўл бериб кўриш бормиди?, деб сўради.

— Ҳа бор эди, деб жавоб берди.

Имом Абу Довуд Баро розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Икки мусулмон учрашса ва қўл бериб кўришса ажралишларидан аввал гуноҳлари кечирилади», дедилар (Шайх Албоний бу ҳадисни "ҳасан" деганлар).

Шарҳ:

Мусулмонлар орасидаги меҳр-муҳаббатни оширадиган нарсалардан бири учрашганда қўл бериб кўришиш. Бу амал саҳобалар - Аллоҳ улардан рози бўлсин - ўртасида бор эди. Баронинг ҳадисидаги "ажралишларидан аввал гуноҳлари кечирилади" жумласининг маъноси: баданлари билан ажралишларидан ёки қўлларини қўйиб юборишларидан аввал гуноҳлари кечирилади, деганидир.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

1- Қўл бериб кўришиш мустаҳаб.

2- Саҳобалар — Аллоҳ улардан рози бўлсин — қўл бериб кўришар эдилар.

3- Мусулмонлар учрашганда қўл бериб кўришиш улкан ажри амалдир.

32 – дарс

Дуонинг фазли ва манзилати

Аллоҳ таоло Ғофир сурасининг 60-оятда шундай деди:

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ

«Роббингиз: “Менга дуо-илтижо қилинглр. Мен сизларга (қилган дуоларингизни) мустажоб қилурман” деди».

Бақара сурасининг 186-оятда эса:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ

«Бандаларим Сиздан (эй Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам) Мен ҳақимда сўрасалар, Мен уларга яқинман. Менга дуо қилган пайтларида дуогўйларнинг дуосини ижобат қиламан, деди».

Имом Абу Довуд ва Термизий Нўъмон ибн Башир розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Дуо айна ибодатдир», дедилар.

Имом Ҳоким Ибн Аббос розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ибодатларнинг афзали дуодир», дедилар (Шайх Албоний бу ҳадисни саҳиҳ деди).

Имом Термизий Салмон ал-Форисий розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Қазо-қадарни дуогина қайтаради, умрни эса фақат яхшилик узайтиради», дедилар (Шайх Албоний бу ҳадисни саҳиҳ деди).

Имом Термизий Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Ким Аллоҳга дуо қилиб сўрамаса, Аллоҳ унга ғазаб қилади», дедилар (Шайх Албоний бу ҳадисни саҳиҳ деди).

Шарҳ:

Дуо Аллоҳ таолога қўл кўтариб, ҳокисор бўлиб, банда ўзининг ожиз ва фақирлигини изҳор қилadиган буюк ибодатдир. Банда дуо билан Роббисига боғланиб, ибодатнинг руҳи ва моҳиятини изҳор қилади, Роббисининг фазлу-карами ва раҳматини умид қилади. Дуодан ҳоли бўлган бирон ибодат йўқ, шунинг учун ҳам дуо ибодатларнинг афзали бўлди. Аллоҳ таоло Ўзига ҳокисорлик билан, ўзининг эҳтиётини изҳор қилиб, ялиниб-ёлвориб дуо қилган бандани яхши кўради ва унинг дуосини ижобат қилади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Дуонинг манзилати улуғдир, чунки Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам «дуони ибодат», дедилар.

2- Дуо ибодатларнинг афзали, чунки унда Аллоҳнинг зикри, қўрқув ва умид, Унгагина суяниш ва Унга бўлган эҳтиёжни изҳор қилиш бор.

3- Дуо ибодатдир, дуони Аллоҳдан бошқасига қилиш ҳаром, ким Аллоҳдан бошқага дуо қилса ширк амалини қилибди.

4- Аллоҳ таоло дуони қазо-қадарнинг ўзгаришига сабаб қилди, дуо ҳам қазо-қадардан.

5- Аллоҳ таолонинг марҳамати шунчалик кенги, ўздан дуо қилиб сўраган бандасини яхши кўради, сўрамаган бандасига ғазаб қилади.

33 – дарс

Дуо одоблари

Аллоҳ таоло Закариё алайҳис-салом ҳақида Марям сурасининг 3-оятда шундай дейди:

إِذْ نَادَى رَبَّهُ نِدَاءً خَفِيًّا ﴿٣﴾

«У Парвардигорига хуфёна дуо-илтижо қилди».

Аъроф сурасининг 55-оятда эса:

أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٥٥﴾

«Парвардигорингизга тазарру билан ичингизда (махфий) илтижо қилингиз! Зотан, У ҳаддан ошувчи кимсаларни (яъни, риёкорлик ва Аллоҳга бошқасини шерик қилиб дуо қилувчиларни) суймас».

Имом Абу Довуд ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоҳу анҳо шундай дедилар: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам жавомийбул калим – пурмаъно сўзлар билан дуо қилишни яхши кўрар, ундай бўлмаганини ташлар эдилар.

Имом Муслим Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Фарзандларингиз ва молларингизни баддуо қилманглар, Аллоҳдан сўраладиган - дуо ижобат бўладиган бир соатга мувофиқ бўлиб қолманглар, натижада Аллоҳ дуойингизни қабул қилиб қўйса», дедилар.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронгангиз дуо қилса: Эй Аллоҳ агар хоҳласанг мени кечир, хоҳласанг ризқимни кенг қил демасин, балки дуода қатъий қилиб сўрасин, чунки Аллоҳ хоҳлаганини қилади. У зотни биров мажбурлай олмайди», дедилар.

Шарҳ:

Дуо улуғ ибодат бўлгани учун Аллоҳ таоло дуо қилувчини Ўзига, дуони эса ижобатга яқин қиладиган одоблари қўйди. Шунинг учун дуо қилувчи бу одобларга ҳарис бўлиши керак. Дуонинг одоблари мана булар: Дуо қилаётганда ҳокисорлик ва муҳтожликни изҳор қилиш, овозни кўтармаслик, пурмаъно сўзларни танлаш. Мусулмон киши ўзини, бола чақасини ва мол-дунёсини баддуо қилмасин, мабодо у дуо қабул бўладиган вақтга тўғри келиб қолса, дуоси қабул бўлиб қолади-да, бахти қаро бўлади. Шунингдек дуодан беҳожат одамга ўхшаш “Эй Роббим хоҳласанг бер” демайди, балки дуосини қатъий қилиб, қаттиқ туриб сўрайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Ҳокисорликка далолат қилгани учун дуода овозни кўтармасликнинг мустаҳаблиги.

2- Пурмаъно сўзлар билан дуо қилишнинг суннатлиги.

3- Одам ўзини, фарзандлари ва молу давлатини баддуо қилмаслиги.

4- Дуони қатъий қилишнинг вожиблиги, "агар хоҳласанг" деб дуо қилишнинг макруҳлиги.

34 – дарс

Ғоибона дуо қилишнинг фазли

Аллоҳ таоло Ҳашр сурасининг 10-оятда шундай дейди:

وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا غِلًّا لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠﴾

«Улардан кейин (дунёга) келган зотлар айтадилар: «Парвардигоро, Ўзинг бизларни ва бизлардан илгари иймон билан ўтган зотларни мағфират қилгин ва қалбларимизда иймон келтирган зотлар учун бирон ғилли-ғаш қилмагин. Парвардигоро, албатта Сен меҳрибон ва раҳмлидирсан».

Иброҳим сурасининг 41-оятда Иброҳим алайҳис-салом ҳақида хабар бериб деди:

رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿٤١﴾

«Парвадигоро, ҳисоб-китоб қилинадиган (қиёмат) куни мени, ота-онамни ва барча мўъминларни мағфират қил».

Нух сурасининг 28-оятда Нух алайҳис-салом ҳақида хабар бериб деди:

رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِيَ مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ﴿٢٨﴾

«Паргардигорим, Ўзинг мени, ота-онамни, менинг уйимга мўъмин ҳолда кирган кишиларни ва барча мўъмину мўъминаларни мағфират қилгин».

Муҳаммад сурасининг 19-оятда пайғамбаримизга хитоб қилиб деди:

وَاسْتَغْفِرْ لَذُنُوبِكَ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ﴿١٩﴾

«Ўз гуноҳингиз учун ҳамда мўъмин-мўъминалар (нинг гуноҳлари) учун мағфират сўранг».

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абу Дардо розияллоху анху шундай дейди: Мен Расулulloх соллalloху алайҳи ва салламнинг: «Қайси бир мусулмон ўзининг биродарига ғоибона дуо қилса, бир Фаришта: "ва лака бимисл" Сенга ҳам дуойинг мислича бўлсин деб туради», деганларини эшитдим.

Бошқа ривоятда эса: "Мусулмон кишининг ўз биродарига қилган ғоибона дуоси мустажоб дуодир. Унинг бош томонида муваккал бир фаришта бўлади, биродарининг ҳаққига ҳар дуо қилганида: Амин! "ва лака бимисл" деб туради», дедилар.

Шарҳ:

Ғоибона дуо қилиш дегани мусулмон киши мусулмон биродари ҳаққига орқаваротдан қилган дуосидир. Бу ўтган Пайғамбарлар ва солиҳ кишиларнинг яхши кўриб, қилиб келишган амалидир. Бу амал мусулмонлар жамиятида меҳр-муҳаббатни, қалбда эса ихлосни зиёда қилади. Бундан ташқари ғоибона дуо қилувчининг дуосига Фаришталар Омин, деб туришади. Бошқа ишларида ҳам бўлганидек ҳар бир мусулмонга боғланган, хайрли дуо қилганида Амин! "ва лака бимисл" деб турадиган фаришта бўлади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Мусулмонларга ғоибона дуо қилишнинг фазли улуғ, бу амални Пайғамбарлар ва солиҳ бандалар қилишган.

2- Ғоибона дуода ихлос ва мўъминларга муҳаббат мавжудлиги учун ва фариштанинг "Амин" деб туриши дуо ижобат бўлишига яқин бўлади.

Дуо ижобат бўладиган вақтлар

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Банданинг Роббисига энг яқин бўлган ҳолати саждада турганидадир, (саждада турганда) дуони кўпроқ қилинлар», дедилар.

Имом Термизий Анас розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Азон ва иқомат орасидаги дуо қайтарилмайди», дедилар.

Имом Абу Довуд Саҳл Ибн Саъд розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Икки ҳолат борки ундаги дуо ҳеч қайтарилмайди – ёки камдан-кам қайтарилади: Азондан кейинги дуо ва жанг майдонида икки тараф бир бирига киришиб кетганида», дедилар.

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар: «Роббимиз Таборака ва Таоло ҳар кеча, кечанинг учинчи қисми қолганда Самоуд-дунёга тушиб: Ким менга дуо қилади дуосини ижобат қиламан, ким мендан сўрайди тилагини бераман, ким мендан мағфират сўрайди уни мағфират қиламан, дейди».

Шарҳ:

Дуо ижобат бўлиши умид қилинадиган хос вақтлар бор. Мусулмон киши бу вақтларни ғанимат билиб, фурсатни қўлдан кетказмай кўпроқ дуо қилишга ҳаракат қилмоғи керак. Бу вақтлар: мусулмон киши саждада турганида Роббисига энг яқин бўлган вақт. Саждада туриб кўпроқ дуо қилиш мустаҳаб, шунингдек азон билан иқомат орасидаги дуо қайтарилмайди, жанг майдонида уруш авжига чиқиб, қизиганда ҳам дуо қайтарилмайди. Ҳар кеча, туннинг охириги қисмида Аллоҳ таоло Самоуд-дунёга тушиб дуоларни ижобат қилади. Бундан бошқа дуо ижобат бўладиган вақтлар ва ўринлар бор уларни ҳам билиб олишга ҳаракат қилинг.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Дуолар ижобат бўлиши умид қилинадиган хос вақтлар бор.
- 2- Мусулмон киши бу вақтларни ғанимат билиб кўпроқ дуо қилишга ҳаракат қилмоғи керак.

Дуо қабул бўлишидан тўсадиган нарсалар

Абу Хурайра розияллоху анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Банда, модомики гуноҳ бўладиган нарсалар ёки қариндошлик алоқаларини узиш билан дуо қилмас ва дуоси қабул бўлишига шошилмас экан унинг дуоси ижобат бўлаверади», дедилар.

Имом Термизий Убода ибн Сомит розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ер юзидаги қайси мусулмон Аллоҳга дуо қилса, модомики гуноҳ бўладиган нарсалар ёки қариндошлик алоқаларини узиш билан дуо қилмас экан, Аллоҳ унинг сўраганини беради ёки ундан (унга етиши мумкин бўлган) ёмонликдан дуоси миқдорича қайтаради», дедилар.

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Албатта Аллоҳ тоййиб-поқдир фақат пок нарсанигина қабул қилади. Аллоҳ таоло мўъминларни пайғамбарларни буюрган нарсага буюрди, Аллоҳ таоло Мўъминун сурасининг 51-оятда шундай деди:

يَا أَيُّهَا الرُّسُلُ كُلُّوْا مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَأَعْمَلُوا صَالِحًا ۗ

«Эй Пайғамбарлар, ҳалол пок таомлардан енглар ва амали солиҳ қилинлар».

Бақара сурасининг 172-оятда эса:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُلُّوْا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ۗ

«Эй мўъминлар, сизларга ризқ қилиб берганимиз – покиза нарсалардан енглар» - оятини ўқиб ундан кейин бир кишини зикр қилдилар: Бу киши узоқ сафар қилади, соч соқоли тўзиган, уст боши чанга беланган, қўлини осмонга чўзиб: Эй Роббим, Эй Роббим деб дуо қилади, ҳолбуки, ёмоғи ҳаром, ичмоғи ҳаром, кийим боши ҳаром, ҳаром билан боқилган, унинг дуоси қандай ижобат бўлсин!», дедилар.

Имом Термизий Ҳузайфа розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам шундай дедилар: «Жоним қўлида бўлган Зотга қасамки, Ё сизлар яхши ишларга буюрасизлар ва ёмон ишлардан қайтарасизлар, ёки Аллоҳ таоло сизларнинг устингизга бир қаттиқ азоб тушуради-ки ундан кейин дуо қилсангизлар дуойингиз ижобат бўлмайди».

Шарҳ:

Дуо қабул бўлмаслигига сабаб бўладиган баъзи амаллар борки мусулмон киши дуоси қабул бўлиши учун бундай амаллардан четланиши керак. Лекин сўралган нарсанинг амалга ошмай қолиши дуонинг ижобат бўлмаганига далолат қилмайди. Балки ҳикмат ва илм эгаси бўлган Аллоҳ бандаларига нима фойдалироқ эканини билади, эҳтимол дуосини у учун Қиёмат кунига сақлаб қўяр, эҳтимол ундан дуоси миқдорича ёмонликни қайтарар. Демак, мусулмон киши дуо қилса-ю муроди ҳосил бўлмаса, дуойим ижобат бўлмабдида, деб ноумид бўлмаслиги керак экан.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ҳаромдан еб ичиш дуо ижобат бўлишини тўсади.
- 2- Дуо ижобат бўлишига шошилиш дуо ижобат бўлишидан тўсади.
- 3- Гуноҳ билан ёки қариндош уруғлик ришталарини узишга қилинган дуо ижобат бўлмайди.
- 4- Яхшиликка буюрмаслик ва ёмонликдан қайтармаслик дуо ижобат бўлмаслигига сабаб бўлади.

37 – дарс

Таҳорат аҳкомлари (1)

Имом Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган ҳадисда Абу Ҳурайра розияллоху анху шундай дейди: Бир киши Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламга келиб:

- Ё Расулаллоҳ, биз денгизда юрамиз, ўзимиз билан озгина чучук сув оламиз. Агар у билан таҳорат олсак сувсиз қоламиз, денгиз суви билан таҳорат олсак бўладими? деди.

- Денгизнинг суви таҳур - яъни пок, ўлимтиги эса ҳалол», дедилар.

Имом Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган бошқа ҳадисда Абу Саид ал-Худрий розияллоху анху:

- Ё Расулаллоҳ Бузоа қудуғидан — бу қудуққа ҳайз латталари, сасиган нарсалар ва ит гўшлари тушарди — таҳорат олсак бўладими? деди.

- Сув таҳурдир, уни бирор нарса нажас қила олмайди», дедилар.

Шарҳ:

Уламолар сувни икки қисмга бўлишган: таҳур ва нажас. Ер юзидаги барча сув таҳурдир, қачонки унга нажас аралашиб унинг рангини, ҳидини ёки таъминини ўзгартирса, улардан биттасини ёки аксарини ўзгартирса сув нажас бўлади. Таҳур сувни ичиш, таҳорат ва ғусл қилишда ишлатса бўлади. Нажас сувни ичиб, у билан таҳорат ва ғусл қилиб бўлмайди. Агар сувга чой, хамир юқи ёки шунга ўхшаш пок нарсалар аралашса сувни таҳурлик сифатидан чиқармайди, бу сув ичишга, таҳоратга ва ғуслга тоза сув каби яроқлидир.

Абу Саид ал-Худрий розияллоху анхунинг ҳадисидаги мана бу "бу қудуққа ҳайз латталари, сасиган нарсалар ва ит гўшлари тушарди" ибораси кишини ўйлантириб қўйиши мумкин. Мазкур ҳадиснинг шарҳида шайх Муҳаммад Шамсул Ҳақ айтади: "Одамлар ҳайз латталари, итларнинг гўшлари ва сасиган нарсаларни саҳрога, уйларининг орқасига ташлашар эди. Ёмғирнинг суви ўша нарсаларни оқизиб келиб қудуққа туширарди, чунки қудуқ сувнинг оқиш йўналиши узра эди. Ҳадиснинг маъноси саҳобалар ўша нарсаларни қудуққа ташлашарди дегани эмас. Чунки бу кофирлар ҳам қилмайдиган иш, уни қандай қилиб саҳобалар ўзларига эп кўрсинлар" (Авнул Маъбуд). Шоҳ Валиуллоҳ Деҳлавий

ушбу ҳадисни шарҳлар эканлар шундай дедилар: "Манбаъларга нажосат тегиши билан — агар уни чиқариб ташланса, модомики уларнинг биронта сифати ўзгармас ва тушган нажосат ўта кўп бўлмас экан нажас бўлиб қолмайди. Бузоа қудуғида нажосатлар қолиб кетарди деб қандай ўйлаш мумкин? Ҳолбуки одамзотга бундай нарсалардан четланиш одат бўлса, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдек зот қандай қилиб бу қудуқдан сув ичадилар?! Балки нажосатлар бу қудуққа атайлаб одамлар томонидан ташланмас эди, худди замонамиздаги қудуқларга нарсалар тушиб кетгандек, уларни дарҳол олиб ташланади" (Тухфатул Аҳвазий).

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Сув ҳамиша покдир ҳаттоки унга нажосат тушган бўлса ҳам, фақат нажосат унинг таъми, ҳиди ёки рангини ўзгартирсагина у поклигини йўқотади.

2- Денгиз сувида - агарчи шўр бўлса ҳам - таҳорат олса бўлади.

38 – дарс

Таҳорат аҳкомлари (2)

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронгангиз уйқусидан турса, қўлини уч марта ювмагунча сув идишга тикмасин, чунки у туни билан қўли қаерда бўлганини билмайди», дедилар.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Биронгангиз оқмайдиган сувга бавл қилиб, сўнгра унда ғул қилмасин», дедилар (Муттафақун алайҳ).

Бошқа ривоятда эса: «Биронгангиз жунуб ҳолатда оқмай турган сувда ғул қилмасин», дедилар.

Имом Бухорий Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: «Агар пашша биронгангизнинг идишига тушса пашшани тўлиқ ботириб, сўнгра олиб ташласин, чунки унинг бир қанотида касаллик иккинчисида эса даво бор».

Шарҳ:

Аввалги пайтларда сув оғзи катта идишларда турган ва улардан қўл билан сув олиб таҳорат қилинган. Шунинг учун кишининг қўлида нажосат асари бўлиш эҳтимоли бўлгани учун уни уч марта ювгандан кейин идишга солишга буюрилган. Ҳозирда ҳам шунга ўхшаш ҳолатларда ҳадисга кўра амал қилинади. Аммо обдаста ва сув жўмрақларидан таҳорат олинаётганда қўлни уч марта ювиб кейин таҳорат олиш шарт эмас.

Юқорида зикр қилинган ҳадислар сувни покиза сақлаш ва уни истеъмол қилиш одобларини ўргатади. Мусулмон киши сувни покиза сақлаш учун бу йўл-йўриқларга риоя қилмоғи керак.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Ҳар қандай ҳолатда, хусусан тунги уйқудан тургандан кейин қўлни уч марта ювмагунча бирон идишга тикиб бўлмайди.

2- Сувга сийишдан ва оқмай турган сувда жанобатдан ғул қилишдан қайтарилганмиз.

3- Пашша тушиб қолган таом ёки ичимлик нажас бўлмайди, балки пашша тушган нарса суяқ бўлса уни тўлиқ ботириб олиб ташланади, кейин истеъмол қилинаверади, қуюқ нарсадан ҳеч нарса қилмай, тўғри олиб ташланади.

39 – дарс

Таҳорат аҳкомлари (3)

Имом Абу Довуд Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронгангиз оёқ кийими билан нажосатни босиб олса, тупроқ уни тозалайди», дедилар. (Яъни тупроққа ишқалаш билан тозаланади.)

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай деди: Бир Аъробий келиб масжиднинг бир чеккасига бавл қилди (сийди). Одамлар уни жеркишганди, Расулulloҳ соллаллоҳу

алайҳи ва саллам уларни қайтарди. У бавл қилиб бўлгач, Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам бир челақ сув олиб келишга буюрдилар ва сув ўша ерга қуйилди.

Имом Абу Довуд Абус Самҳ розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Гўдақ қизнинг бавли теккан нарса ювилади, ўғил боланикига эса сув сепилади», дедилар.

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар сизлардан биронтангизнинг идишига ит тегиб қўйса, етти марта ювишлик билан тоза бўлади, биринчисидан тупроқ билан ювилади», дедилар.

Бошқа лафзда эса: «Ичидаги нарсани тўкиб юборсин», дедилар.

Алий ибн Абу Толиб розияллоху анху шундай дейди: Мендан кўп мазий келар эди. Расулulloх соллаллоху алайҳи ва салламга куёв бўлганим учун У кишидан сўрашга уялиб, Миқдод ибн Асвадни сўраб беришга буюрдим. Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Олатингни юв ва таҳорат ол», дедилар (Муттафақун алайҳ).

Шарҳ:

Шариатимиз баъзи нарсаларни уларнинг зарари, жирканчилиги ёки бундан бошқа Аллоҳнинг Ўзи биладиган ҳикматларга кўра нажас эканлигини баён қилди ва ундан покланиш йўл-йўригини ҳам ўргатди. Юқорида зикр қилинган ҳолатлар кундалик ҳаётда кўп учрайдиган аҳкомлар. Намоздан аввал покланиш унинг шартларидан биридир. Мусулмон киши ибодати ноқис бўлмаслиги учун бу аҳкомларни ўрганмоғи вожиб.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

- 1- Инсоннинг сийдиги ва ахлати нажас.
- 2- Аслида нажосотларни кеткизадиган нарса сувдир, лекин оёқ кийимларни тупроққа ишқалаш билан кифояланади.
- 3- Онасининг сути билангина озиқланадиган ўғил боланинг бавли агар кийимларга тегиб қолса, устига сув сепиш билан, қиз боланики ювиш билан покиза бўлади.
- 4- Итнинг сўлаги нажас бўлиб, ит теккан нарсани етти марта, биринчисидан тупроқ билан ювиш вожиб.
- 5- Мазий нажас бўлиб, у теккан ўринга сув сепиш билан покланади.

40 – дарс

Қоннинг ҳукми

Аллоҳ таоло Анъом сурасининг 145-оятда шундай дейди:

قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَىٰ طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَّسْفُوحًا أَوْ

لَحْمَ خِنْزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ

«Айтинг: Менга ваҳий қилинган Қуръонда ейдиган киши учун ҳаром қилинган нарсани кўрмаяпман. Магар ўлакса ё тўкилган қон, ёки тўнғиз гўшти бўлса, — чунки у ҳаромдир».

Асмо бинти Абу Бакр розияллоху анхумо ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам кийимга теккан ҳайз қони ҳақида шундай дедилар: «(Қотиб қолган қонни) уқалайди, кейин сув билан ишқаб ювади, сўнгра кийимнинг ҳаммасини ювади, кейин шу кийим билан намоз ўқийверади».

Имом Ахмад Ибн Умар розияллоху анхумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloх соллаллоху алайҳи ва саллам: «Бизга икки ўлакса ва икки қон ҳалол қилинди, ўлакса: чигиритка ва балиқ, қон эса: жигар ва талоқ», дедилар.

Шарҳ:

Қон аслида ҳаром бўлиб, санокли ўринлардагина ҳалолдир. Мусулмон киши бу аҳкомларни ҳам билиши керак.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Жонлиқ сўйилганда отилиб чиққан қон нажас, аммо гўштда қолиб кетгани тоза.
- 2- Ҳайз қони нажас.
- 3- Балиқнинг қони тоза.

41 – дарс

Идишлар

Имом Муслим Ибн Аббос розияллоху анҳумодан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Тери агар ошланса, покиза бўлади», дедилар.

Имрон ибн Хусайн розияллоху анҳу шундай дейди: Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам ва асхоблари бир мушрика аёлнинг мешидан таҳорат олишди (Муттафақун алайҳ).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Саълаба ал-Хушаний розияллоху анҳу:

- Ё Расулаллоҳ, биз аҳли китоблар диёрида яшаймиз, уларнинг идишларида овқат есак бўладими? деди.

- «Агар бошқа идиш топсанглар, уларнинг идишларида овқат еманглар, агар бошқасини топмасанглар уларни ювиб, сўнгра уларда овқат еяверинглар», дедилар.

Шарҳ:

Аллоҳ таоло ўзининг раҳмати билан териларни ошланиши билан покиза бўладиган қилди ва мушрикларнинг идишларини, ундан бошқаси топилмаса ва нажосатдан тоза бўлса, ишлатишга рухсат берди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ҳалол ҳайвонларнинг териси ошланиши билан покиза бўлади.
- 2- Мушрикларнинг идишларидан таҳорат олиш ва овқат ейиш жоиз, агар идиш нажасдан холи бўлса.

42 – дарс

Таҳоратга тегишли масалалар

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоху анҳо маний ҳақида шундай дедилар: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламнинг кийимига теккан манийни уқалаб ташлар эдим, кейин шу кийимларида намоз ўқир эдилар.

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Ибн Аббос розияллоху анҳумо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам Маймуна онамиздан қолган сув билан ғул қилар эдилар.

Имом Абу Довуд ва Термизий Абу Қатода розияллоху анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам мушук ҳақида: Мушук нажас эмас, у олдингизга кириб-чиқиб турувчи - махлуқ- дедилар. Имом Термизий ҳадисни ҳасан, саҳиҳ, деганлар.

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Анас розияллоху анҳу шундай дейди: Укал ёки Урайна диёридан бир гуруҳ кишилар келди. Мадинанинг ҳавоси уларга ёқмай касал бўлиб қолишди. Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам уларга туяларнинг сутини сийдигига аралаштириб ичишларига буюрдилар.

Шарҳ:

Шариатимизнинг бизга берган енгилликларидан яна бири, сақланиши қийин бўлган ёки кўп ҳожат тушадиган нарсаларни мубоҳ қилиб қўйишидир. Юқорида зикр қилинган ҳадислар шу жумладан.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Одамнинг манийси пок бўлиб, агар кийимга теккан бўлса уни уқалаб ташлаш кифоя.
- 2- Аёл кишидан қолган сув билан ғусл қилиш жоиз.
- 3- Мушук теккан сув покдир. Чунки у хонаки ҳайвонлардан. Эшак теккан сувнинг ҳукми ҳам шу кабидир.
- 4- Гўшти ейиладиган ҳайвонларнинг сийдиги, тезаги ва сўлаги пок.

43 – дарс

Қазои ҳожат одоби (1)

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Анас розияллоху анху шундай деди: Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам халога кирмоқчи бўлсалар:

{اللهم إني أعوذ بك من الخبث و الخبائث}

“Аллоҳумма инниш аъзузу бика минал хубси вал хобаиси” дер эдилар. Маъноси: “Эй Аллоҳ, мен сендан эркак ва урғочи жинларнинг ёмонлигидан паноҳ сўрайман”.

Имом Абу Довуд ва Термизий ривоят қилган ҳадисда Оиша розияллоху анҳо шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам агар халодан чиқсалар: “*Гуфронака*” дер эдилар. Маъноси “мағфиратингни сўрайман” дегани.

Абу Айюб ал-Ансорий розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар қазои ҳожат учун чиқсанглар қиблага қараб ўтирманглар, орқангларни ҳам – қиблага – қилманглар, лекин шарқ ёки ғарбга қаратинглар» дедилар.

*Изоҳ: ҳадисдаги шарқ ва ғарбдан мурод Мадина шаҳри ва қибласи Мадинаникига ўхшаш бўлган диёрларга нисбатан айтилган. Аммо қибласи (бизнинг юртлар каби) шарқ ёки ғарб томонда бўлганлар жануб ёки шимол томонга юзланишлари керак.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Ибн Умар розияллоху анхумо шундай дейди: Бир куни бир иш билан – синглим - Хафсанинг уйига киргандим Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам шом томонга қараб, орқасини Каъбага қилиб қазои ҳожат қилаётганини кўрдим.

Шарҳ:

Ислом Буюк дин бўлиб, у мусулмоннинг ҳаётидаги каттаю кичик, ҳамма ишларни тартиблайди, унга дунё ва охиратда фойдали бўлган одобларни беради. Шу одоблардан бири қазои ҳожат одоби дир. Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам мусулмон риоя қилиши керак бўлган, қазои ҳожат учун суннат бўлган одобларни таълим бердилар. Улар мана булардир: ҳожатхонага киришдан аввал — уларнинг макони бўлгани учун — жинлар ва уларнинг ёмонлигидан паноҳ сўраш, чап оёқ билан кириш, ҳожатхонадан чиқаётганда ўнг оёқ билан чиқиш ва мағфират талаб қилишдир. Мағфират сўрашнинг ҳикмати, озиқ-овқат топиш йўллари қулай қилиш, унинг фойдасини баданда қолдириб, зарарини осонлик билан чиқариб юборишдек улўғ неъматнинг шукрини адо қилишга ожиз эканлигидан мағфират сўралади.

Қибла мусулмонлар ибодатларида юзланадиган тараф бўлгани учун унинг ўзига хос ҳурмати бор. Шунинг учун қиблага қараб қазои ҳожат қилишдан қайтарилганмиз. Юқорида зикр қилинган икки ҳадисни уламолар жамлашиб, очиқ, дала жойларда қиблага қараб ҳам орқасини қилиб ҳам ўтиришдан қайтарилган, аммо берк ўринлар (ҳожатхона)да қиблага орқасини қилса бўлади дейишган. Лекин бу хусусда уламолар айтган сўзларнинг энг тўғриси, ҳамма ўринда қиблага олди ёки орқасини қилишдан таъқиқланганлигидир.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Ҳожатхонага киришдан аввал маъсур дуони ўқиш суннат.
- 2- Халодан чиқишда “Гуфронака” дейиш суннат.
- 3- Қазои ҳожатда олди ёки орқа билан қиблага қараб ўтириш ҳаром.

44 - дарс

Қазои ҳожат одоби (2)

Имом Муслим ва Абу Довуд Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам:

- Икки лаънатга сабаб бўлувчи нарсадан эҳтиёт бўлинглар дедилар. Саҳобалар:

- Икки лаънатга сабаб бўлувчи нарсани нима? дейишди.

- Одамларнинг йўлларига ёки салқинлайдиган жойларига қазои ҳожат қилишдир, дедилар.

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоҳу анҳу: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам оқмайдиган сувга сийишдан қайтарганлар, деди.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Муғийра ибн Шўъба розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам менга обдастани олинг дедида, мендан узоқлашиб, кўринмайдиган жойга бориб қазои ҳожат қилдилар.

Шарҳ:

Ислом дини мусулмонлар азиятига сабаб бўладиган ҳар бир ишдан қайтаради. Шунинг учун ҳам Пайғамбаримиз соллalloҳу алайҳи ва саллам одамлар юрадиган йўлларга, дам оладиган салқинларга ва фойдаланадиган сувларга қазои ҳожат қилишдан қайтардилар. Мусулмон киши олий хулқ эгаси, шунинг учун ҳам одамлар олдида ҳожатини бажармайди.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Одамларнинг йўлларига, соябонларига ёки сувларига бавл қилиш ҳаром.

2- Авратни тўсиш ва одамларга кўрсатмаслик вожиб.

45 - дарс

Қазои ҳожат одоби (3)

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Салмон Форисийга (мушриклардан бири деди): Пайғамбаринглар ҳамма нарсани ҳатто қазои ҳожатда ўтиришни ҳам ўргатганми? Салмон Форисий: Ҳа албатта, катта бўлсин, кичик бўлсин ҳожатни бажараётганда қиблага юзланишдан, ўнг қўл билан покланишдан, покланишда учтадан кам кесак-тош ишлатишдан ва тезак ёки суяк билан покланишдан қайтарганлар, деди.

Имом Муслим Жобир розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронангиз покланса кесак-тошни тоқ ишлатсин», дедилар.

Абу Қатода розияллоҳу анҳу ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Пайғамбар соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Агар биронангиз бавл қилса ўнг қўли билан олатини ушламасин, ўнг қўли билан истинжо қилмасин ва сув ичаётганда идиш ичига нафас чиқармасин», дедилар.

Имом Термизий, Насоий ва Абу Довуд Абдуллоҳ ибн Масъуд розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам: «Тезак ва суяк билан истинжо қилманглар, чунки у биродаринглар жинларнинг озуқаси», дедилар.

Шарҳ:

Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам қазои ҳожат қилаётганда ўнг қўлни ишлатишдан, ўнг қўл билан истинжо қилишдан, нажосатни кетказишда учтадан кам кесак ёки қоғоз ишлатишдан қайтардилар, агар учтадан кўп ишлатса, тоқ қилишга буюрдилар, шунингдек покланишда тезак ёки суяк ишлатишдан қайтардилар.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

1- Ўнг қўл билан олатни ушлашдан ва ўнг қўл билан истинжо қилишдан қайтарилган.

2- Истинжода камида учта тоза кесак ёки қоғоз ишлатиш мустаҳаб.

3- Истинжони тоқ қилиш (уч, беш ва етти) мустаҳаб.

4- Тезак ёки суяк билан истинжо қилиш ҳаром. Чунки улар жинлар ва уларнинг ҳайвонларининг таоми.

46 - дарс

Таҳоратнинг фазли

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Таҳорати бузилган одам янги таҳорат олмагунича намози қабул бўлмайди» деди.

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган бошқа муттафақун алайҳ ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Умматим қиёмат куни таҳоратнинг асаридан қашқали-аломатли ҳолда чақирилади, ким аломатини узайтира олса узайтирсин», дедилар.

Имом Муслим Усмон ибн Аффон розияллоху анхундан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Ким таҳорат олса ва таҳоратини мукамал қилса, жасадидан хатолари чиқади, токи уларнинг охири тирноқлари остидан чиқиб кетади», дедилар.

Яна имом Муслим Усмон ибн Аффон розияллоху анхундан ривоят қилган ҳадисда, у зот таҳорат олдиларда: Мен Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам мана шундай таҳорат олганларини кўрдим, сўнгра шундай деганларини эшитдим: «Ким мана шундай таҳорат қилса, ўтган гуноҳлари кечиради. Намози ва масжидга бориши эса нафл бўлади».

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анхундан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

«-Сизларни Аллоҳ таоло у сабабли гуноҳларни кечирадиган ва даражотларни кўтарадиган нарсага йўллаб қўяйми?, дедилар.

Саҳобалар:

-Бале ё Расулуллоҳ, дейишди.

-Машаққат билан бўлса ҳам таҳоратни комил олиш, масжидларга узоқ юриб бориш ва бир намоздан кейин иккинчи намозни кутиш, мана шу ҳақиқий риботдир, мана шу ҳақиқий риботдир », дедилар.

Шарҳ:

Таҳорат намознинг муқаддимаси, мўъминнинг ташқи ва ички покланиши бўлган буюк ибодатдир. Аллоҳ таоло доим таҳоратли юрган одамларга улуғ мукофотларни ваъда қилган. Абу Хурайра розияллоху анхунинг ҳадисида келган "Машаққат билан бўлса ҳам таҳоратни комил олиш" жумласининг маъноси, қаттиқ совуқда иссиқ сувсиз, жазирама иссиқда совуқ сувсиз, сув ишлатиш машаққат бўладиган касаллик ҳолатида, сув танқислигидан қиммат нархга сув сотиб олиб, уч мартадан аъзоларни ювиш билан таҳоратни комил олишдир. "Мана шу ҳақиқий риботдир" дегани эса, рибот деб душман келиб қолиш хатари бўлган томонда оти билан қўриқчилик қилишга айтилади, жиҳодга ҳам рибот дейилади. Имом Нававий бу ҳадиснинг шарҳида: "Риботнинг асли бир нарсага боғланиш, гўёки у ўзини мана шу (ҳадисда зикр қилинган) тоатларга боғлаётти", деганлар.

Бугунги дарсдан олинadиган фойдалар:

1- Таҳорат гуноҳлар кечирилишига сабаб бўладиган улуғ ибодат.

2- Намоз таҳоратсиз қабул бўлмайди, магар узрли ҳолатларда узурига қараб таяммум қилади.

47 – дарс

Таҳоратнинг сифати

Аллоҳ таоло Моида сурасининг 6-оятда шундай дейди:

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا

بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ﴿٦﴾

«Эй мўъминлар, намозга турганингизда юзларингизни ҳамда қўлларингизни чиғаноқларингизгача ювинглар, бошларингизга масҳ тортинглар (яъни намланган қўлларингиз билан силангиз) ва оёқларингизни ошиқларигача ювинглар».

Абу Хурайра розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Расулulloх соллalloху алайҳи ва саллам: «Агар биронгангиз уйқусидан турса, қўлини уч марта ювмагунча сув идишга тикмасин, чунки у туни билан қўли қаерда бўлганини билмайди», дедилар.

Муттафақун алайҳ бўлган бошқа ҳадисда Усмон розияллоху анху обдастани олиб, икки кафтини уч марта ювди, сўнгра оғзини-уч марта- чайқади ва бурнига-уч марта- сув олиб бурнини қоқди, кейин юзини уч марта ювди, кейин ўнг қўлини чиғаноғигача уч марта ва чап қўлини ҳам чиғаноғигача уч марта ювди, кейин бошига масҳ тортиб, ўнг оёғини сўнг чап оёғини тўпиғигача уч марта ювди, сўнгра мен Расулulloх соллalloху алайҳи ва салламнинг мана шундай таҳорат олганларини кўрганман деди.

Муттафақун алайҳ бўлган яна бир ҳадисда Абдуллох ибн Зайд асҳобларига Расулulloх соллalloху алайҳи ва салламнинг таҳоратларини олиб кўрсатди: Икки қўлига тоғорадан сув қуйиб уч марта ювди, сўнгра тоғорага қўлини солиб уч марта сув олиб оғзини ва бурнини уч марта чайиди, кейин яна сув олиб юзини уч марта ювди, кейин икки қўлини чиғаноғигача икки марта ювди, кейин қўлини сувга ботириб олиб, қўлларини бошининг олдидан орқасига, орқасидан олдига бир марта юргизиб суртиш билан бошига масҳ тортди, кейин оёғини тўпиғигача ювди.

Имом Бухорий роҳимахуллох айтадилар: Пайғамбар соллalloху алайҳи ва саллам таҳоратнинг фарзи бир мартадан ювиш эканини баён қилдилар, Ўзлари икки ва уч мартадан ювиб таҳорат олдилар, бироқ уч мартадан оширмадилар. Аҳли илмлар таҳоратда исроф қилишни ва пайғамбар соллalloху алайҳи ва салламнинг феълларидан оширишни қариҳ кўрдилар.

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда ибн Аббос деди: "Пайғамбар соллalloху алайҳи ва саллам бир марта, бир марта (дан аъзоларини ювиб) таҳорат олдилар".

Имом Бухорий Абдуллох ибн Зайддан ривоят қилади, Абдуллох деди: "Пайғамбар соллalloху алайҳи ва саллам икки марта, икки марта (дан аъзоларини ювиб) таҳорат олдилар".

Шарҳ:

Саҳобалар - Аллох улардан рози бўлсин - Пайғамбаримиз соллalloху алайҳи ва салламнинг таҳоратларини омонат ва диққат билан бизга нақл қилишди. Пайғамбаримиз соллalloху алайҳи ва саллам уйқусидан турган киши қўлини уч марта ювмагунча идишга тикишдан қайтарганлар. Таҳорат аъзоларини бир мартадан ювиш фарз, икки ва уч мартадан ювиш суннат, ундан ошириш эса бидъат.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Уйқудан турган одам қўлини уч марта ювмагунча қўлини сув идишга тикишдан қайтарилган.
- 2- Мусулмон киши динидаги ҳамма нарсада Пайғамбар соллalloху алайҳи ва салламга эргашади, шу жумладан таҳорат қилишда ҳам.
- 3- Истинжо таҳоратдан эмас, яъни таҳорат олмоқчи бўлган киши истинжо қилиши шарт эмас.
- 4- Таҳоратда аъзоларни бир марта ювиш фарз, икки ва уч марта ювиш суннат, бошга эса бир мартагина масҳ торт.

48 – дарс

Таҳоратнинг суннатлари

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Оиша розияллоху анҳо: Расулulloх соллalloху алайҳи ва саллам оёқ кийимни кийишда, соч тарашда балки ҳамма ҳолатида ўнг томондан бошлашни яхши кўрар эдилар, дейди.

Имом Аҳмад Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Агар умматимга машаққат бўлмаганида ҳар таҳоратда мисвак ишлатишга буюрар эдим», дедилар.

Имом Муслим ва Термизий Умар розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Қайси биринглар таҳоратни комил олиб, сўнгра:

{أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ}

“Ашҳаду ал-ла илаҳа илаллоху ваҳдаҳу ла шарика лаҳ ва ашҳаду анна Муҳаммадан абдуҳу ва расулуҳ” деса Жаннатнинг саккизта эшиги очилиб, хоҳлаганидан киради», дедилар.

Маъноси: Шериғи йўқ, Ягона Аллоҳдан бошқа ибодат қилишга ҳақли илоҳ йўқ ва Муҳаммад соллаллоху алайҳи ва саллам унинг бандаси ва элчиси деб гувоҳлик бераман.

Имом Термизийда эса:

{اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ}

“Аллоҳуммаж-ъални минат-таввабийна важ-ъални минал мутатоҳҳирийн” деган зиёдаси бор.

Маъноси: “Эй Аллоҳ, мени тавба қилувчи ва покланувчи бандаларингдан қил”

Шарҳ:

Таҳорат комил бўлиши учун унинг суннатларини ҳам тўлиқ бажариш керак. Таҳоратнинг суннатларидан: ҳамма аъзоларни ўнг томондан бошлаш, аъзоларни икки ёки уч мартадан ювиш, таҳорат асносида ёки кейин мисвак ишлатиш ва таҳоратдан кейин Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва саллам ўргатган дуони ўқиш. Таҳоратдаги бошқа суннат амалларнинг батафсил баёнини фикҳ китоблардан топасиз.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Таҳоратни ўнг томондан бошлаш суннат.
- 2- Таҳоратдан аввал мисвак ишлатиш ҳам суннат.
- 3- Таҳоратдан кейин маъсур дуони ўқиш суннат.

49 – дарс

Таяммум

Аллоҳ таоло Нисо сурасининг 43-оятида шундай дейди:

وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنْكُمْ مِنَ الْغَايِبِ أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً

فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ ۗ

«Агар бетоб ё сафарда бўлсангизлар, ёки сизлардан бирон киши ҳожатхонадан чиққан бўлса, ёхуд хотинларингиз билан яқинлашган бўлсангиз ва (мазкур ҳолатларда) сув топа олмасангиз покиза тупроқ билан таяммум қилиб, юз ва қўлларингизга суртинглар»

Жобир ибн Абдуллоҳ розияллоху анху ривоят қилган муттафақун алайҳ ҳадисда Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам: «Мендан аввалги Пайғамбарларнинг биронтасига берилмаган бешта нарса менга берилди: Бир ойлик масофадан туриб-душманларни-қўрқув олиши билан менга зафар берилди ва менга Ер масжид ва тахур-покловчи қилинди. Умматимдан қайси одам қаерда бўлмасин намоз вақти бўлиб қолса, намозини ўқиб олаверади...», дедилар.

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Аммор ибн Ёсир розияллоху анху шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам мени иш билан бир жойга юбордилар. Жунуб бўлиб қолиб, ғул қилгани сув топмай, худди ҳайвонлар тупроққа ағанагандай ағанадим. Қайтганимдан кейин Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва салламга қилган ишимни айтдим. Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам: «Мана бундай қилиб қўйишинг кифоя қилар эди деб: икки қўлини тупроққа бир уриб, чап қўли билан ўнг қўлини, ўнг қўли билан чап қўлини ва икки қўли билан юзини силадилар.

Шарҳ:

Ислом дини ҳараж ва машаққатни кўтарадиган қулай диндир. Агар мусулмон киши сув топа олмаса ёки сув ишлатиш касаллиги ёки жароҳати бўлгани учун унга зарар қиладиган бўлса ёки сув билан унинг орасида душман ё йиртқич ҳайвон бўлса, таҳорат ўрнига таяммум қилади. Таяммумнинг сифати ҳақида уламолар ихтилоф қилишган. Юқорида зикр қилинган ҳадисни жумҳур уламолар далил қилишиб таяммум учун қўл тупроққа бир марта урилади дейишган. Абу Ҳанифа раҳимаҳуллоҳнинг мазҳабларида қўл икки марта урилади. Таяммум ҳақидаги масалалар фикҳ китобларида батафсил берилган.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

- 1- Юқорида зикр қилинган ҳолатларда таяммум қилинади.
- 2- Ислом енгил диндир.

50 – дарс

Таҳоратни синдирадиган нарсалар

عَنْ صَفْوَانَ بْنِ عَسَّالٍ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا سَفَرًا أَوْ مُسَافِرِينَ أَنْ لَا نَنْزِعَ خِفَافَنَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيَهُنَّ إِلَّا مِنْ جَنَابَةٍ لَكِنْ مِنْ غَائِطٍ وَبَوْلٍ وَنَوْمٍ (رواه الترمذي).

Имом Термизий ривоят қилган ҳадисда Сафвон ибн Ассол розияллоху анху шундай дейди: Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам, агар сафарда бўлсак, уч кеча-кундуз маҳсимизни ечмас (дан масх тортиш)га буюрар эди, фақатгина жунуб ҳолатда (ғул учун маҳсини ечар), лекин катта ва кичик қазои ҳожат ҳамда уйқу учун (ечмай масх тортар эдик).

عَنْ سَعِيدٍ وَعَبَّادِ بْنِ تَمِيمٍ عَنْ عَمِّهِ شُكَيْبِ بْنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الرَّجُلُ يُخَيَّلُ إِلَيْهِ أَنَّهُ يَجِدُ الشَّيْءَ فِي الصَّلَاةِ قَالَ لَا يَنْصَرَفُ حَتَّى يَسْمَعَ صَوْتًا أَوْ يَجِدَ رِيحًا (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Зайд розияллоху анху Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламдан:

- «Намози ичида таҳорати бузилганга ўхшаб хаёлланган одам нима қилади?» деб сўради.
- «Товушини эшитмагунича ёки ҳидини сезмагунича намозидан чиқмайди», дедилар.

عن علي بن أبي طالب رضي الله عنه قال: "كُنْتُ رَجُلًا مَدَّاءً فَاسْتَحْيَيْتُ أَنْ أَسْأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِمَكَانِ ابْنَتِهِ مِنِّي فَأَمَرْتُ الْمُقْدَادَ بْنَ الْأَسْوَدِ فَسَأَلَهُ، فَقَالَ: اغْسِلْ ذَكَرَكَ وَتَوَضَّأْ (متفق عليه).

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Али ибн Абу Толиб розияллоху анху шундай дейди: Мен сермазий одам эдим. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламга куёв бўлганим учун У кишидан сўрашга уялиб, Миқдод ибн Асвадни сўраб беришга буюрдим. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: «Олатингни юв ва таҳорат ол» дедилар.

Шарҳ:

Мазкур ҳадисларда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам таҳоратни синдирадиган амалларнинг хабарини берганлар. Юқорида зикр қилинган амалларнинг биронтаси таҳоратли одамда содир бўлса, у таҳорат билан қилиниши лозим бўлган амаллар олдидан янги таҳорат олиши лозим бўлади.

Бугунги дарсдан олинадиган фойдалар:

Қуйидагилар таҳоратни бузадиган амаллардандир:

1. Оғир ухлаш таҳоратни синдиради, бу ҳукмга хушидан кетган ва ақлини йўқотганлар ҳам киради;
2. Икки йўлдан чиққан – катта ва кичик қазои ҳожат, ел, қон, мазий каби нарсалар таҳоратни синдиради.

(давоми бор иншааллоҳ...)

МУНДАРИЖА

1. Ихлос ва ният.....	2
2. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатларига эргашиш.....	3
3. Илмнинг фазли.....	4
4. Одамларга таълим бериш ва яхшиликга чақиришнинг фазли.....	6
5. Аллоҳ таолонинг номи ёдга олинмайдиган мажлислардан узоқ бўлиш.....	7
6. Вақтдан унумли фойдаланиш ва умрни ғафлатда бефойда ўтказмаслик.....	7
7. Тилнинг офати.....	8
8. Тилни сақлаш.....	9
9. Ошуро куни рўза тутишнинг фазилати.....	10
10. Нафл рўза тутишнинг фазилати.....	11
11. Тавба қилишнинг вожиблиги ва унинг фазли.....	11
12. Тавбанинг қабул бўлиш шартлари ва баъзи аҳкомлари.....	12
13. Тавба қилганларнинг қиссаларидан намуна.....	14
14. Иймон асослари.....	15
15. Тавҳиднинг фазли.....	16
16. Ширк.....	16
17. Риёнинг хатари.....	18
18. Тумор, кўзмунчоқ ва шунга ўхшаш нарсаларни осийш ҳукми.....	19
19. Фолбин, мунажжим ва қоҳинларга боришнинг ҳаромлиги.....	20
20. Сехр ва ундан хазар қилиш.....	21
21. Қуръон ва саҳиҳ ҳадислардаги дуолардан бошқа нарсалар билан дам солиш.....	22
22. Аллоҳдан бошқасига қасам ичиш ҳаром.....	23
23. Шумланиш.....	24
24. Тақдирга иймон келтириш.....	24
25. Аллоҳга таваккул қилиш.....	25
26. Салом бериш.....	26
27. Салом қандай берилади?.....	27
28. Салом бериш одобларидан (1).....	27
29. Кофирларга биринчи бўлиб салом беришнинг ҳаромлиги.....	28
30. Салом бериш одобларидан (2).....	29
31. Қўл бериб кўришишнинг мустаҳаблиги.....	29
32. Дуонинг фазли ва манзилати.....	30
33. Дуо одоблари.....	31
34. Ғоибона дуо қилишнинг фазли.....	32
35. Дуо ижобат бўладиган вақтлар.....	33
36. Дуо қабул бўлишидан тўсадиган нарсалар.....	33
37. Таҳорат аҳкомлари (1).....	34
38. Таҳорат аҳкомлари (2).....	35
39. Таҳорат аҳкомлари (3).....	35
40. Қоннинг ҳукми.....	36
41. Идишлар.....	37
42. Таҳоратга тегишли масалалар.....	37
43. Қазои ҳожат одоби (1).....	38
44. Қазои ҳожат одоби (2).....	39
45. Қазои ҳожат одоби (3).....	39
46. Таҳоратнинг фазли.....	40
47. Таҳоратнинг сифати.....	40
48. Таҳоратнинг суннатлари.....	41
49. Таяммум.....	42
50. Таҳоратни синдирадиган нарсалар.....	43
Мундарижа.....	44